

UiO : **Det juridiske fakultet**

Digital kryptovaluta og merverdiavgift

Kandidatnummer: 643

Leveringsfrist: 25. november

Antall ord: 12 970

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDENDE DEL.....	1
1.1	Bakgrunn og tema	1
1.2	Problemstilling	2
1.3	Videre gang	2
1.4	Gjennomgang av grunnleggende merverdiavgiftsrett	3
1.5	Rettskildebildet i merverdiavgiftsretten	6
1.6	Rettskildemessige utfordringer	7
1.7	Innføring i Bitcoin.....	7
1.7.1	Beskrivelsesproblemet som en metodisk utfordring	7
1.7.2	Elektronisk kontantsystem.....	8
1.7.3	Hvordan virker Bitcoin	9
2	BITCOIN SOM FINANSIELL TJENESTE	12
2.1	Innledning	12
2.2	Bitcoin som gyldig betalingsmiddel	12
2.2.1	Naturlig ordlydsforståelse av betalingsmiddel	12
2.2.2	Gyldig betalingsmiddel forstått som forarbeidenes eksempler	14
2.2.3	Sedler og mynter.....	15
2.2.4	Innskudd eller kreditt på konto i en finansinstitusjon.....	15
2.2.5	Valuta.....	15
2.2.6	Elektroniske penger	17
2.2.7	Alternativ forståelse av «gyldighetskriteriet».....	19
2.2.8	Relevant svensk forvaltningspraksis	20
2.2.9	Konklusjon.....	21
2.3	Omsetning av finansielle instrumenter og lignende.....	21
2.3.1	Bitcoin som finansielt instrument.....	21
2.3.2	Bitcoin som finansielt instrument og lignende	22
2.4	Europeiske lands tilnærming til Bitcoin og merverdiavgift.....	24
2.4.1	Innledning	24
2.4.2	Storbritannia	25
2.4.3	Tyskland	26
2.4.4	Frankrike.....	26
2.4.5	Belgia.....	26
2.4.6	Estland	27
2.4.7	Polen	27
2.4.8	Oppsamlende konklusjon	27

3	BITCOIN SOM ELEKTRONISK TJENESTE	28
3.1	Innledning	28
3.2	Fjernleverbar elektronisk tjeneste	29
3.2.1	Fire kumulative vilkår	30
3.2.2	Fjernleverbar tjeneste	30
3.2.3	Leveres over internett	30
3.2.4	Kan ikke anskaffes uten informasjonsteknologi.....	30
3.2.5	Leveringen hovedsakelig automatisert	31
3.2.6	Elektroniske tjenester som innholdstjenester	31
3.2.7	Utsiktede konsekvenser ved å karakterisere Bitcoin som elektronisk tjeneste	33
4	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	35
4.1	Bitcoin som trussel mot Skatteetatens kontrollvirksomhet.....	35
	LITTERATURLISTE.....	1

1 Innledende del

1.1 Bakgrunn og tema

Digital kryptovaluta er et elektronisk lagret betalingsmiddel som anvender kryptografi for å sikre transaksjoner og kontrollere utstedelsen av nye betalingsenheter. Kryptografi er vitenskapen om sikring av informasjon mot innsyn eller modifikasjon gjennom matematiske teknikker. De fleste digitale kryptovalutaer har som kjennetegn at de er desentraliserte, noe som innebærer at de ikke er underlagt en sentralbank eller statlig institusjon.

Bitcoin ble utviklet i 2009 og er verdens første digitale kryptovaluta. En rekke andre digitale kryptovalutaer har siden blitt utviklet basert på Bitcoin. Fra et juridisk standpunkt er det ingen vesentlige forskjeller mellom de ulike digitale kryptovalutaene. Ettersom Bitcoin er den vanligste, vil jeg for oppgavens del kun referere til Bitcoin.

Det knytter seg en lang rekke juridiske problemstillinger til fenomenet Bitcoin. Dette skyldes at Bitcoin gjennomgående faller utenfor tradisjonelle definisjoner av betalingsmidler. Et spørsmål som har vært fremmet i en rekke juridisk diskusjoner er om Bitcoin som konkurrent til tradisjonell valuta i det hele tatt er lovlig.¹ Videre har det vært reist spørsmål til om bruk av Bitcoin strider med hvitvaskingslover,² og om det bør oppstilles krav til innrapportering av brukerinformasjon for Bitcoin-selskaper.³ Det hersker usikkerhet om selskaper som håndterer Bitcoin behøver lisens fra finansielle overvåkningsorganer⁴ og det stilles spørsmål ved om systemet gir tilstrekkelig forbrukerbeskyttelse.⁵ Det som kjennetegner disse og mange andre problemstillinger er at løsningene ofte er uklare etter gjeldende rett.

De er således klart for lovgivere og jurister i mange land at bruk av Bitcoin skaper utfordringer i forhold til eksisterende regelverk, eventuelt også et behov for et nytt regulatorisk rammeverk på visse områder.⁶ Norge har gitt signaler om at det ikke ønsker å være et foregangsland i denne sammenheng, og at en felles internasjonal tilnærming til spørsmål om Bitcoin er mest hensiktsmessig.⁷ Det vil antakeligvis gå mange år før de fleste av disse spørsmål er besvart og det kan gå enda lenger før man har internasjonalt harmoniserte regler.

¹ Congressional research service (2013) s. 12.

² Grindberg (2011) s. 204.

³ The New York Department of Financial Services (2014) s. 25.

⁴ Boehm (2014) s. 2.

⁵ Finanstilsynet (2013).

⁶ Vandezande (2014) s. 1.

⁷ Johnsen (2013).

1.2 Problemstilling

Denne oppgavens første hovedproblemstilling er om omsetning av Bitcoin er unntatt merverdiavgift som en «finansiell tjeneste» jf. merverdiavgiftsloven § 3-6, heretter mval.⁸ Mval § 3-1 oppstiller hovedregelen om at det skal betales merverdiavgift på omsetning av «varer og tjenester», men «finansielle tjenester» som valuta, aksjer og betalingsmidler er unntatt avgift etter mval § 3-6. Dersom Bitcoin skal regnes som en «finansiell tjeneste» vil all omsetning av Bitcoin være avgiftsfri.

Oppgavens subsidiære hovedproblemstilling er om Bitcoin skal regnes som en avgiftspliktig «elektronisk tjeneste» jf. mval § 1-3 bokstav j. Spørsmålet er aktuelt ettersom Skatteetaten har avgitt en uttalelse der de definerer Bitcoin som en «elektronisk tjeneste».⁹ Dersom Bitcoin skal regnes som en «elektronisk tjeneste» vil næringsdrivendes omsetning av Bitcoin være avgiftspliktig på lik linje med omsetning av ordinære tjenester som advokatrådgivning, snekkerarbeid og konsulentvirksomhet, jf. mval § 1-3 c. Definisjonen av Bitcoin som «elektronisk tjeneste» vil imidlertid ha den tilleggskonsekvens at omsetning av Bitcoin også kan bli avgiftspliktig i tilfeller der det er privatpersoner som driver omsetningen. Dette er på grunn av særregler for «elektroniske tjenester», som jeg vil redegjøre for under kapittel 3.

1.3 Videre gang

For å danne et bakteppe gjøres det innledningsvis i punkt 1.4 kort rede for hovedreglene og sentrale begrep i merverdiavgiftsretten. Videre gjør jeg nærmere rede for rettskildebildet i punkt 1.5, før jeg ser på konkrete rettskildemessige utfordringer i punkt 1.6. I del 1.7 gir jeg en faktisk beskrivelse av Bitcoin der jeg redegjør for Bitcoins grunnleggende egenskaper.

I kapittel to drøfter jeg oppgavens første hovedproblemstilling; spørsmålet om Bitcoin skal regnes som en «finansiell tjeneste». Første del av drøftelsen vil gå ut på om Bitcoin er et «gyldig betalingsmiddel» jf. mval § 3-6 bokstav d, og andre del av drøftelsen vil gå ut på om Bitcoin er et «finansielt instrument eller lignende» jf. mval § 3-6 bokstav e. Kapittelet avsluttes med en gjennomgang av europeiske lands stilling til spørsmålet om omsetning av Bitcoin skal være avgiftspliktig.

Videre behandler jeg oppgavens subsidiære hovedproblemstilling i kapittel 3. Spørsmålet er om Bitcoin skal regnes som en «elektronisk tjeneste». Avslutningsvis skal jeg i kapittel 4 foreta en de lege ferenda drøftelse om hvordan Bitcoin bør avgiftsbehandles. Jeg skal drøfte

⁸ Lov om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) av 19. juni 2009 nr. 58.

⁹ Skatteetaten (2013).

hensiktsmessigheten av Skatteetatens behandling av Bitcoin og foreslå alternative fremgangsmåter.

1.4 Gjennomgang av grunnleggende merverdiavgiftsrett

Mval § 1-1 definerer merverdiavgift som en avgift til staten som skal beregnes ved omsetning, uttak og innførsel av «varer og tjenester». Varer defineres etter § 1-3 bokstav b som «fysiske gjenstander», mens tjenester defineres etter mval § 1-3 c som «det som kan omsettes og ikke er varer». Det såkalte negative tjenestebegrepet fører til at ting man etter vanlig språkbruk ikke ville definert som tjenester, faller inn under definisjonen.¹⁰ Dette gjelder f.eks. for varemerker,¹¹ og i vårt tilfelle for Bitcoin.

Merverdiavgiften er en forbrukeravgift, men det er ikke forbrukeren som er ansvarlig for å innbetale avgiften til staten.¹² Mval § 2-1 (1) bestemmer at det er «næringsdrivende» som er avgiftspliktig avgiftssubjekt.¹³ Det er således næringsdrivende som har ansvar for å beregne og innkreve merverdiavgift ved omsetning. Næringsdrivende som selger en vare skal beregne MVA i tillegg til det salgsvederlag han selv skal ha.¹⁴ Beløpet næringsdrivende får inn i MVA overfører han videre til staten, slik at det i realiteten er forbruker som betaler avgiften. Næringsdrivende fungerer på denne måten som oppkrever og innbetaler til staten.¹⁵

En privatperson som selger varer eller tjenester vil dermed ikke måtte oppkreve merverdiavgift, selv om hun i utgangspunktet driver avgiftspliktig omsetning. Dersom en privatperson har omsetning som overstiger kr 50 000 på en tolv måneders periode jf. mval § 2-1 (1), vil man imidlertid måtte drøfte hvorvidt privatpersonen har krysset grensen til næringsdrift.¹⁶ At privatpersoners omsetning av varer og tjenester ikke er avgiftspliktige har sentral betydning for den senere drøftelsen i kapittel 3.

Merverdiavgiftssatsen er på 25 % og beregningsgrunnlaget for avgiften er salgsvederlaget, jf. mval § 4-1.¹⁷ Ved salg av en vare til en verdi av kr 10.000,- vil MVA dermed være kr 2.500,- og den som kjøper varen vil måtte betale kr 12.500,-. Videre blir merverdiavgiften beregnet på hvert omsetningsledd i salgskjeden. Dette innebærer at enhver næringsdrivende i utgangs-

¹⁰ Gjems-Onstad (2014) s. 87.

¹¹ Skatteetaten (2014) s. 53.

¹² *ibid.* s. 20.

¹³ *ibid.* s. 37.

¹⁴ *ibid.* s. 20.

¹⁵ *ibid.* s. 21.

¹⁶ Skatteetaten (2014) s. 67.

¹⁷ Gjems-Onstad (2014) s. 19.

punktet skal betale staten 25 % MVA ved salg av en vare eller tjeneste, uavhengig om hun er en produsent av råvarer tidlig i salgskjeden, eller hun driver utsalg av ferdige produkter senere i salgskjeden.

To sentrale begreper i merverdiavgiftsretten er inngående og utgående merverdiavgift. Forenklet kan man si at utgående avgift knytter seg til de varer eller tjenester som går ut fra næringsdrivende, mens inngående avgift knytter seg til de varer og tjenester som kommer inn til næringsdrivende.¹⁸

Utgående avgift er den avgiften næringsdrivende oppkrever fra sine kjøpere ved avgiftspliktig omsetning. Når møbelmakeren selger et møbel vil møbelmakeren måtte legge på 25 % merverdiavgift på salgsprisen. Dette kalles utgående avgift og næringsdrivende plikter å overføre denne avgiften videre til staten.

Inngående avgift er den avgiften næringsdrivende pådrar seg når hun kjøper driftsmidler fra tidligere omsetningsledd. En møbelmaker må f.eks. kjøpe trevarer for å bygge et møbel og ved anskaffelsen av trevarene vil hun måtte betale 25 % inngående avgift av salgsvederlaget til produsenten.

Næringsdrivende har fradragrett for inngående merverdiavgift ved kjøp av varer og tjenester til bruk i virksomheten jf. mval § 8-1. Næringsdrivende kan altså trekke fra den inngående avgift i den utgående avgift i sitt oppgjør med staten. Det er således differansen mellom inngående og utgående avgift som utgjør den merverdiavgift næringsdrivende må betale til staten.¹⁹ Et eksempel kan illustrere dette:

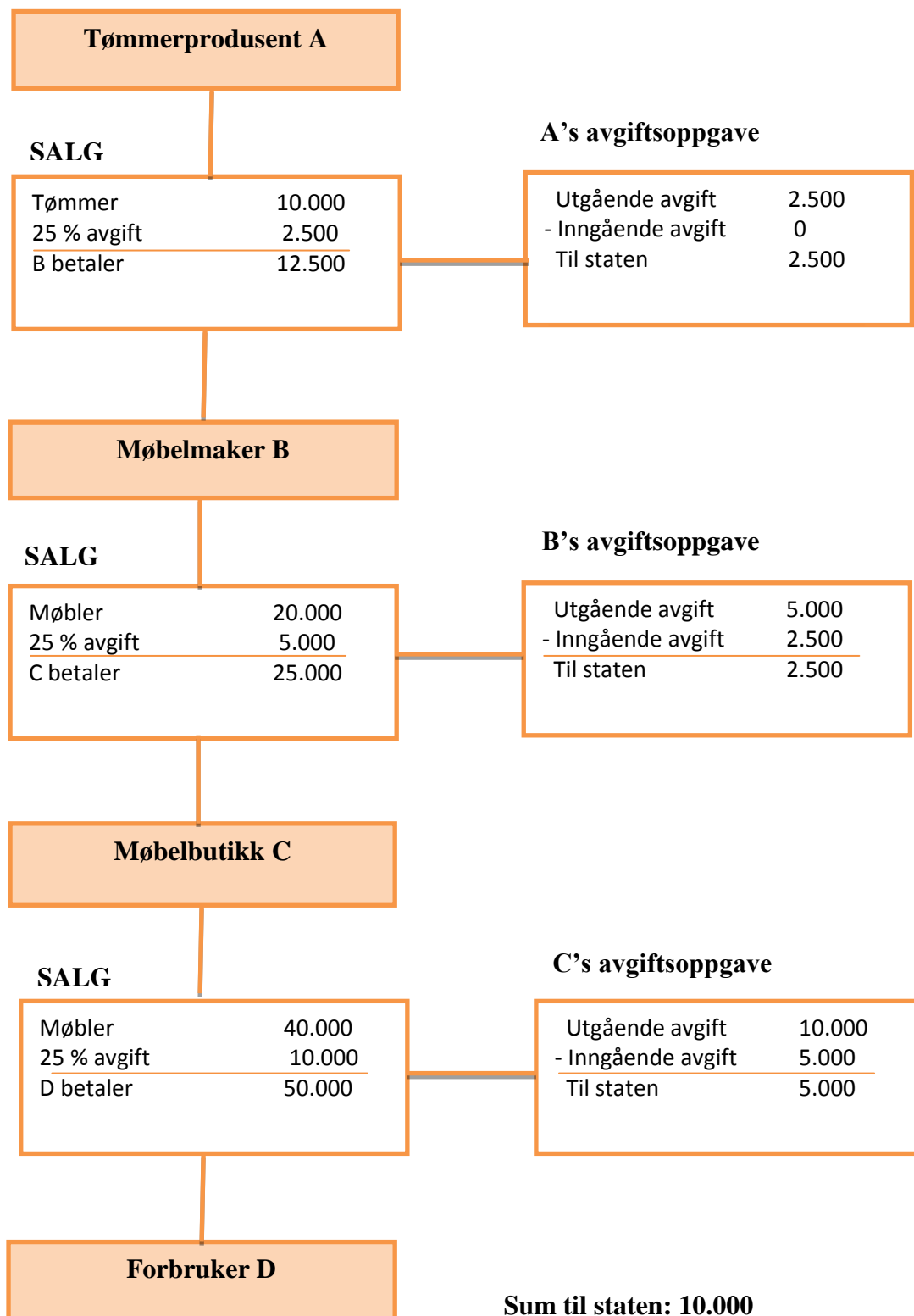
Eksempel 1: Møbelbutikk C kjøper møbler av møbelmaker B og betaler kr 25.000,- hvorav kr 5.000,- er MVA. Den inngående avgiften for C er her kr 5.000. C selger møblene videre til forbruker for kr 50.000,- hvorav kr 10.000,- er MVA. Den utgående avgiften for C er dermed kr 10.000,-. I sitt oppgjør med staten vil C ha fradragrett for de kr 5.000,- hun allerede har betalt i inngående avgift til sitt tidligere salgssledd. Den inngående avgiften på kr 5.000,- kommer til fradrag i den utgående avgiften på kr 10.000,- slik at C etter salget skal betale staten kr 5.000,-.

Figur 1 viser hvordan dette fungerer i en lengre omsetningskjede og illustrerer hvordan det i realiteten er sluttforbruker som betaler hele merverdiavgiften.

¹⁸ Gjems-Onstad (2014) s. 22.

¹⁹ ibid. (2014) s. 22-23.

Figur 1:²⁰

²⁰ Skatteetaten (2014) s. 16.

1.5 Rettskildebildet i merverdiavgiftsretten

Merverdiavgiftsloven av 19. juni 2009 nr. 58 er den sentrale rettskilde på merverdiavgiftens område. Reglene har vært relativt stabile, og de største materielle endringene skjedde ved Merverdiavgiftsreformen i 2001. Hovedbegrunnelsen med reformen var å gjøre tjenester avgiftspliktige som hovedregel, der de tidligere måtte være spesielt nevnt i loven. Norske regler ble på denne måten mer likt EUs regelverk. Selv om utgangspunktet er avgiftsplikt er visse tjenester er unntatt jfr. mval. kapittel 3 og 6. Den første av oppgavens to hovedproblemstillinger er om Bitcoin faller inn under unntaket for finansielle tjenester. Dermed er forarbeidene til merverdiavgiftsreformen en sentral rettskilde.²¹

I 2011 ble det gjort endringer i merverdiavgiftsloven som er relevante for oppgavens andre hovedproblemstilling.²² Disse endringene gjorde innførsel av elektroniske tjenester fra utlandet avgiftspliktige, på samme måte som de allerede var ved innenlandsk omsetning. Formålet med endringene var å fjerne konkurransefordelen de tidligere reglene ga utenlandske tilbydere av elektroniske tjenester, og å sikre statens avgiftsinntekter. Lovendringens forarbeider vil være av betydning for spørsmålet om Skatteetatens definisjon av Bitcoin som «elektronisk tjeneste» er riktig.²³

EØS-avtalen omfatter ikke merverdiavgift, og Norge er ikke bundet til å harmonisere sine lover med EUs regelverk.²⁴ Harmonisering med Europas avgiftsregler var imidlertid et hovedformål med merverdiavgiftsreformen i 2001, slik at EUs MVA-direktiv²⁵ og våre nabolands tolkninger er en viktig rettskilde. Dette blir blant annet uttalt i en tolkningsuttalelse fra Finansdepartementet om avgiftsfritaket for finansielle tjenester.²⁶

Også andre lover er av betydning for spørsmålet om Bitcoin og merverdiavgift. Verdipapirhandelloven, sentralbankloven, finansieringsvirksomhetsloven og finansavtaleloven er alle relevante for å bestemme innholdet i ord og uttrykk funnet i mval.

Til slutt vil Skatteetatens uttalelse om behandlingen av Bitcoin være en relevant rettskilde.²⁷

²¹ Ot. prp. nr. 2 (2000-2001).

²² Endringslov 10. desember 2010 nr. 71.

²³ Prop. 1 LS (2010-2011) og Prop. 117 L (2010-2011)

²⁴ Larsen (2007) s. 20.

²⁵ Rådets direktiv 2006/112/EF.

²⁶ Finansdepartementet (2001).

²⁷ Skatteetaten (2013).

1.6 Rettskildemessige utfordringer

Alminnelige rettskildeprinsipper gjelder på merverdiavgiftens område, men man står overfor en spesiell rettskildemessig utfordring i spørsmål tilknyttet Bitcoin. Et åpenbart problem er at det verken finnes veiledende høyesteretts eller underrettspraksis på området. Uten slik praksis vil man i større grad måtte falle tilbake på ordlydsfortolkning av de relevante lovbestemmelser. En annen utfordring er at man er nødt til å anvende de relevante lovbestemmelsene på en teknologi som ikke eksisterte på det tidspunkt bestemmelsene ble skrevet. Konsekvensen av dette kan være at forarbeidene og formålsbetraktninger vil spille en større rolle i tolknings-spørsmål enn de vanligvis gjør.

Videre vil konsekvensen av at vi befinner oss på et relativt rettskildetomt område være at lavere rangerte rettskilder vil bli viet mer oppmerksomhet enn de vanligvis blir. Diverse offentlige uttalelser, formålsbetraktninger og utenlandsk praksis, vil i mangel på høyere rangerte rettskilder spille en mer sentral rolle i tolkningsspørsmål.

En vanlig teknikk i slike situasjoner er å se på hvordan sammenliknbare lands rettsvesen har behandlet spørsmålet. I Bitcoins tilfelle er rettsutviklingen imidlertid kommet kort i alle slike land. Følgen er at man må nøye seg med utenlandske rettskilder man vanligvis ikke ville anvendt. Rettskildene jeg skal anvende inkluderer en forhåndsuttalelse fra det engelske skattevesen, en rapport fra en fransk senathøring, en uttalelse fra det tyske parlamentet, samt uttalelser fra skattevesenet i Polen, Estland og Belgia. Slike kilder vil i seg selv ikke ha særlig stor vekt ved avgjørelsen av et norsk rettsspørsmål. De vil allikevel fortsatt kunne tilby et sammenlikningsgrunnlag, og samtidig kunne peke på en tendens i sammenliknbare lands syn på de spørsmål oppgaven reiser. Utenlandsk praksis kan til slutt gi en anvisning på fornuftige og rimelige løsninger. Reelle hensyn er en relevant rettskilde i Norge, særlig der det er mangel på andre tyngre rettskilder.

1.7 Innføring i Bitcoin

1.7.1 Beskrivelsesproblemet som en metodisk utfordring

Før jeg begynner på oppgavens hovedproblemstillinger skal jeg først gi en innføring i Bitcoin og dets tilhørende begrepsapparat. For å kunne følge en rettslig analyse av Bitcoin er det nødvendig med en grunnleggende forståelse av Bitcoins faktiske sider, og kjennskap til sentrale begreper på området.

Den faktiske beskrivelsen av Bitcoin er ikke et mål i seg selv, men kun et middel for å tilrettelegge for den rettslige drøftelsen. Kjennskap til Bitcoin vil være en fordel for leseren, men en

utfyllende beskrivelse av alle aspektene ved Bitcoin vil kreve en avhandling i seg selv. Denne problemstillingen er velkjent i rettsinformatikken og er kjent som «beskrivelsesproblemet».²⁸ Jeg gjengir derfor kun den informasjonen jeg anser som mest relevant for oppgavens hovedproblemstillinger og henviser til kilder underveis der leseren kan finne mer utfyllende informasjon.

1.7.2 Elektronisk kontantsystem

Bitcoin er den mest utbredte av dagens kryptovalutaer og den med høyest markedsverdi.²⁹ Bitcoin ble utviklet og sluppet i 2009 av en person eller organisasjon med pseudonymet «Satoshi Nakamoto». I en avhandling som ble sluppet samtidig som Bitcoin-programvaren beskrives Bitcoin som et «Electronic Cash system».³⁰ Denne beskrivelsen viser til noe av det mest vesentlige med Bitcoin: det er en digital valuta som bevarer en rekke sentrale likheter med fysiske kontanter.

Fysiske kontanter som mynter og sedler, har en rekke kjennetegn som skiller dem fra dagens konvensjonelle digitale betalingssystemer som er koblet opp mot banker. En transaksjon med kontanter kan for det første skje direkte mellom to brukere uten behov for noen mellommann eller tredjepart. Der vanlig nettbetaling er avhengig av at betalerens bank eller en kredittinstitusjon krediterer mottakerens bank, kan en kontanttransaksjon gjennomføres ved at betaleren legger pengene i hendene til mottakeren. For det andre kan en kontanttransaksjon foregå uten at partene behøver å utveksle noen form for personopplysninger og partene kan ikke spores opp ved hjelp av betalingen. Ved nettbetaling er det nødvendig å oppgi en rekke personopplysninger deriblant navn, adresse, kortnummer med mer. Betalinger danner også et digitalt spor som kan lede tilbake til betaleren.

Videre er transaksjoner med kontanter irreversible i den forstand at betaleren ikke egenhendig kan reversere betalingen etter at den er gjennomført. Dette er ikke tilfellet ved en kreditering fra bank eller kredittkortselskap, da den kan reverseres av finansinstitusjonen innenfor et visst tidsrom. Denne egenskapen ved kredittbetalinger kan være en trygghet for forbruker, men er samtidig årsaken til at kredittkortsvindler påfører forhandlere et årlig tap på 190 milliarder dollar, bare i USA.³¹ En betaling med kontanter innebærer heller ingen transaksjonskostnader for partene. Bankenes og kredittselskapenes transaksjonsgebyrer kan på sin side variere fra 2 % til over 10 % i områder der banksystemet er dårlig utviklet.³²

²⁸ Andersen (2005) s. 74-76.

²⁹ Coinmarketcap (2014).

³⁰ Nakamoto (2009) s. 1.

³¹ Shaughnessy (2011).

³² Andreessen (2014).

Til slutt er fysiske kontanter vanskelig å forfalske, slik at en seddel ikke kan brukes til å gjennomføre to forskjellige betalinger. Ved bankoverføringer og kreditering hindres slike dobbeltbetalinger ved at alle transaksjoner går gjennom en bank eller kredittinstitusjon som validerer transaksjonenes gyldighet. For digitale kontantsystemer har imidlertid dobbeltbetalinger vist seg så problematisk å hindre at problemet har fått sitt eget navn: «The double spending problem».³³ Bitcoin er det første digitale kontantsystem som løser dette problemet og i tillegg oppfyller de andre kriteriene som er nevnt.

Det finnes imidlertid en egenskap ved Bitcoin som ikke foreligger ved fysiske kontanter: Bitcoin er verdens første desentraliserte valuta. Dette innebærer at Bitcoin ikke er direkte knyttet til noen eksisterende valuta, og er heller ikke støttet eller regulert av noen sentralbank eller finansinstitusjon.³⁴ De funksjonene sentraliserte institusjoner har for tradisjonelle valutaer erstattes til dels i Bitcoin med et brukernettverk regulert av kryptografi og matematiske prinsipper. Det er ikke behov for en bank som validerer transaksjoner og sjekker at betaleren har tilstrekkelig midler på konto, og heller ikke for en sentralbank til å utstede nye enheter og regulere pengemengden.

1.7.3 Hvordan virker Bitcoin

For å forstå hvordan transaksjoner gjennomføres i Bitcoin-systemet er det hensiktsmessig å først se på hvordan transaksjoner gjennomføres i et vanlig banksystem. For dette formålet ser vi for oss at betaler og mottaker benytter seg av samme bank.

Dersom A skal overføre 100 kr til B skjer ikke betalingen ved at banken flytter en hundrelapp fra A sin bankboks til B sin bankboks. I stedet har banken en kontooversikt som inneholder alle kundenes kontoer og deres pengeinnhold. Når en kunde ønsker å overføre penger endrer banken simpelthen kontooversikten for å representere den nye balansen: A sin konto får 100 kr mindre og B sin konto får 100 kr mer. Bankens sørger for å oppdatere kontooversikten og gjennomfører kun betalinger dersom betaler har tilstrekkelig midler på sin konto.

I likhet med bankens kontooversikt er Bitcoin-systemet bygget rundt en grunnleggende digital fil som inneholder alle brukernes kontoer og deres pengeinnhold. Denne filen kalles «the blockchain», heretter oversatt til «blokk-kjeden».³⁵ Det er viktig å forstå at Bitcoins ikke overføres fra en datamaskin til en annen, slik man for eksempel ville overført et Word-dokument eller en mp3-fil. Bitcoins eksisterer kun som tall i blokk-kjeden og overføringer skjer ved at denne endres i takt med endrede formuesforhold:

³³ Nuth (2007) s.7-9.

³⁴ European Central bank (2012) s. 21.

³⁵ Blundell-Wignall (2014) (2014) s. 8.

Dersom A ønsker å betale B 100 Bitcoin annonserer hun dette på nettverket og blokk-kjeden endres for å representere den nye balansen. B sin konto går opp 100 Bitcoin, mens A sin konto går ned 100 Bitcoin.

Den grunnleggende forskjellen mellom blokk-kjeden og bankens kontooversikt ligger i måten den er lagret og opprettholdt på. Der bankens kontooversikt er opprettholdt av en sentralisert institusjon er blokk-kjeden opprettholdt desentralisert. Dette vil si at blokk-kjeden eksisterer simultant på tusenvis av servere til enhver tid, og det innebærer også at den er offentlig tilgjengelig og synlig for enhver.³⁶

Det store spørsmålet, tidligere referert til som «The double spending problem», er hvordan man sørger for at alle er enige i innholdet i blokk-kjeden når enhver i prinsippet har sin egen kopi. Hva hindrer en bruker fra å betale med Bitcoins han ikke har, og hvordan sørger man for at alle kopiene av blokk-kjeden er synkronisert?³⁷

I banksystemet er problemet løst ved å gi en sentralisert tredjepart kontroll over kontooversikten. Banken kontrollerer at betaleren har tilstrekkelige midler på konto og hindrer at noen gjør urettmessige endringer. Dersom det er uenighet om hvor mye penger som befinner seg på en konto er det banken som avgjør spørsmålet.

I Bitcoin blir disse bankfunksjonene ivaretatt gjennom kryptografisk sikkerhet. Asymmetrisk nøkkelteknologi sørger for at kun riktige eier kan bruke sine Bitcoins. Timestamp og «Proof of work» teknologi sørger for at alle transaksjonene blir lagret i blokk-kjeden i riktig rekkefølge, og med dette at ingen kan betale uten Bitcoins på konto.³⁸

De tekniske detaljene på dette punktet er svært kompliserte og krever til en viss grad bakgrunn i programmering for fullstendig forståelse. Det viktigste å forstå er imidlertid at i Bitcoin er tilliten til banken erstattet med tillit til kryptografisk sikkerhet.

I skrivende stund er 1 Bitcoin verdsatt til 390 USD slik handelen foregår på en rekke internasjonale Bitcoin-børser.³⁹ Et grunnleggende spørsmål er hva som gjør at Bitcoin har en verdi. Bitcoins representerer ingenting i den fysiske verden og deres verdi kan verken knyttes til noen stats lovgivning eller noe formuesgode. Bitcoin har kun verdi fordi brukerne er villige til å bytte varer, tjenester og valuta mot et høyere tall i sin konto i blokk-kjeden, og de har tillit

³⁶ Blundell-Wignall (2014) (2014) s. 8.

³⁷ European Central bank (2012) s. 23.

³⁸ Nakamoto (2009) s. 2-3.

³⁹ Coindesk (2014).

til at andre vil gjøre det samme.⁴⁰ Dette prinsippet om tilbud og etterspørsel gjelder i utgangspunktet også for alle tradisjonelle valutaer, men med den viktige understreking at statlige valutaer også vil være tvungent betalingsmiddel i minst ett land. Uten etterspørsel i markedet vil imidlertid enhver valuta være verdiløs til tross for status som tvungent betalingsmiddel. Statlige valutaer utsatt for hyperinflasjon illustrerer dette poenget.

Blokk-kjeden holdes oppdatert gjennom en prosess som kalles mining. Mining innebærer at en person knytter sin datamaskin opp mot Bitcoin-nettverket og tilbyr sin datakraft for å validere transaksjoner og legge dem til i blokk-kjeden.⁴¹ Hvem som helst kan mine ved å laste ned og kjøre Bitcoins programvare.⁴² Mining er en kostnadskrevenne aktivitet ettersom den etter hvert har blitt avhengig av sterke dataprosessorer med høyt strømforbruk. For å tilby et insentiv til å bidra med mining, er Bitcoin-systemet forhåndsprogrammert slik at nye Bitcoins automatisk utstedes til de som miner.⁴³

Transaksjoner gjennomført med Bitcoin er i seg selv ikke anonyme, men pseudonyme. Enhver transaksjon ligger som sagt offentlig tilgjengelig i blokk-kjeden, og enhver kan se hvilke kontonumre som har sendt hverandre penger.⁴⁴ Etterforskning kan knytte betalers identitet og IP-adresse til disse kontonumrene selv om de i utgangspunktet ikke avslører slik informasjon.⁴⁵ Det er imidlertid mulig å installere spesialprogrammer som bidrar til å opprettholde anonymitet ved bruk av Bitcoin.⁴⁶

⁴⁰ European Central bank (2012) s. 21.

⁴¹ Deloitte (2013) s. 4.

⁴² JP Morgan (2014) s. 4.

⁴³ Nakamoto (2009) s. 4.

⁴⁴ Congressional research service (2013) s. 3.

⁴⁵ Meiklejohn (2013) s. 1.

⁴⁶ Kleiman (2013) s. 61.

2 Bitcoin som finansiell tjeneste

2.1 Innledning

Skatteetaten publiserte 11.11.2013 en prinsipputtalelse der den redegjorde for sitt syn på Bitcoin og merverdiavgift.⁴⁷ Bakgrunnen for uttalelsen var en rekke forespørslers fra publikum og media som ønsket å vite Skatteetatens syn på spørsmål omkring Bitcoin. Uttalelsen kan oppsummeres slik:

1. Bitcoin er ikke «gyldig betalingsmiddel» jf. mvl § 3-6 bokstav d, og omsetning er dermed ikke unntatt merverdiavgift. som «finansiell tjeneste» jfr. § 3-6.
2. Bitcoin klassifiseres som «tjeneste» jf. § 1-3 bokstav c, nærmere bestemt «elektronisk tjeneste» jf. § 1-3 bokstav j.
3. Næringsdrivende skal dermed legge 25 prosent merverdiavgift på omsetning og formidling av Bitcoins.

Slike administrative uttalelser er i stor grad bestemmende for skattemyndighetene og kan gjennom langvarig forvaltningspraksis få betydelig rettskildevekt.⁴⁸ Men det må presiseres at det er gjennom ligningspraksisen at standpunktene i slike uttalelser får vekt. En enkeltstående uttalelse har i seg selv ikke særlig rettskildeverdi og det er en rekke eksempler på at Høyesterett har sett bort fra disse.⁴⁹ Uttalelsen inneholder ingen nærmere redegjørelse for begrunnelsen bak Skatteetatens standpunkt. Det kommer heller ikke frem om Skatteetaten har drøftet om Bitcoin faller inn under andre alternativer i § 3-6. Denne bestemmelsen inneholder to alternativer som kan tenkes å omfatte Bitcoin: Det første er om Bitcoin er et «gyldig betalingsmiddel» jf. mval § 3-6 bokstav d. Det andre er om Bitcoin er et Bitcoin «finansielt instrument eller *lignende*», jf. mval § 3-6 bokstav e.

Jeg vil i det følgende foreta en uavhengig drøftelse av om Bitcoin omfattes av noen av de nevnte unntakene i mval § 3-6.

2.2 Bitcoin som gyldig betalingsmiddel

2.2.1 Naturlig ordlydsforståelse av betalingsmiddel

Spørsmålet er om Bitcoin er et «gyldig betalingsmiddel» etter mval § 3-6 bokstav d. Svaret må ta utgangspunkt i en naturlig forståelse av ordlyden.

⁴⁷ Skatteetaten (2013).

⁴⁸ Zimmer (2009) s. 56.

⁴⁹ Rt. 1990 s. 958, Rt. 1990 s. 1293 og Rt. 2005 s. 577.

Etter alminnelig språkbruk er et betalingsmiddel enhver ting som blir akseptert av selger som betaling for en vare eller tjeneste. Gull eller andre verdifulle gjenstander kan således tjene som betalingsmidler så lenge dette aksepteres av mottakeren. Det er imidlertid naturlig å skille mellom gjenstander som *kan* anvendes som betalingsmidler, og gjenstander som utelukkende anvendes som betalingsmidler. Eksempler på sistnevnte er kontanter, valuta og bankinnskudd. Det må antas at begrepet «betalingsmiddel» i mval § 3-6 bokstav d, kun er ment å omfatte gjenstander som har betalingsmiddel som eneste funksjon. Betaling med gjenstander som har en egenverdi annet enn som betalingsmiddel vil som hovedregel måtte avgiftsbelegges som varer eller tjenester, jf. mval §§ 1-1 (1) og 1-3 (1) bokstav a.

En naturlig forståelse av ordlyden tilsier dermed at mval § 3-6 bokstav d kun omfatter noe som «betalingsmiddel» dersom det aksepteres som betalingsmiddel, og dersom det har betalingsmiddel som eneste funksjon. Det første spørsmålet er dermed om Bitcoin aksepteres som betalingsmiddel.

Det må først slås fast at det ikke kan kreves at Bitcoin skal være universelt akseptert for at dette vilkåret skal være oppfylt. Selv de mest utbredte valutaer er ikke akseptert i hele verden, og mange valutaer er kun akseptert i sine respektive hjemland. Det må på den annens side stilles et visst krav til utbredelse av aksept før noe kan regnes som et betalingsmiddel.

Spørsmålet om hvor mange som aksepterer Bitcoin som betalingsmiddel er vanskelig å besvare korrekt ettersom det ikke eksisterer noen komplett oversikt over dette. Man kan imidlertid danne seg et bilde ved å undersøke de brukerdata som er tilgjengelig.

Det foretas mellom 60 000 og 90 000 transaksjoner med Bitcoin daglig.⁵⁰ De to største selskapene som tilbyr «online wallets» - noe som kan sammenliknes med en bankkonto for Bitcoins - hevder å ha til sammen 3 200 000 brukere.⁵¹ De to selskapene som er ledende på området for aksept av Bitcoin, har til sammen samarbeid med 81 000 forhandlere.⁵²

Av kjente selskaper som aksepterer Bitcoin kan det nevnes dataprodusenten Dell, reiseleverandøren Expedia, romreiseselskapet Virgin Galactic, og et av USAs største online varehus, Overstock. Betalingsformidleren Paypal har integrert muligheten for aksept av Bitcoin og Bitcoin er akseptert av Amazon.com, men kun som betaling for gavekort. Av stater er det ingen som aksepterer Bitcoin som betaling for offentlige avgifter eller skatt.

⁵⁰ Blockchain (2014).

⁵¹ Blockchain (2014) og Coinbase (2014).

⁵² Coinbase (2014) og Bitpay (2014).

Ut ifra denne informasjonen kan man se at aksept av Bitcoin er langt mindre enn for de fleste tradisjonelle valuter. Antallet som aksepterer Bitcoin kan imidlertid ikke sies å være ubetydelig. Vilåret om Bitcoin er akseptert som betalingsmiddel anses etter dette oppfylt etter en samlet vurdering. Det neste spørsmålet er om Bitcoins eneste funksjon er å være et betalingsmiddel.

Bitcoins har ingen bruksverdi annet enn som betalingsmiddel. At Bitcoin av mange også brukes som et spekulasjonsobjekt kan ikke få betydning for dette spørsmålet. Også tradisjonell valuta blir brukt som et investerings og spekulasjonsobjekt, noe som er en naturlig effekt av at et betalingsmiddel har en verdi og verdissingninger. Bitcoin hovedfunksjon er å fungere som et betalingsmiddel. Vilåret er dermed oppfylt.

Ettersom Bitcoin både aksepteres som betalingsmiddel, og utelukkende har funksjon som betalingsmiddel vil en naturlig forståelse av ordlyden i mval § 3-6 bokstav d i utgangspunktet tilsi at Bitcoin omfattes som et «betalingsmiddel».

2.2.2 Gyldig betalingsmiddel forstått som forarbeidenes eksempler

Det er ikke tilstrekkelig at noe er et «betalingsmiddel» for at det skal være unntatt avgift etter mval § 3-6 bokstav d. Bestemmelsen unntar bare «gyldige betalingsmidler». Utrykket «gyldig» i lovteksten taler for at det stilles et kvalitativt krav til betalingsmiddelet. Hva dette «gyldighetskriteriet» innebærer er usikkert og må tolkes i lys av de rettskilder som er tilgjengelige.

En mulig måte å forstå «gyldighetskriteriet» på er som en avgrensning mot andre betalingsmidler enn de som er eksemplifisert i forarbeidene:

*«Som betalingsmidler regnes **sedler, mynter og innskudd eller kreditt på konto i en finansinstitusjon** mv., når innskuddet eller kreditten kan disponeres ved bruk av betalingsinstrument. Betalingsinstrumenter kan være sjekk, giroblankett og betalingskort eller annet særskilt hjelpemiddel for uttak eller overføring av betalingsmidler. jf. lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag. Unntaket for omsetning av gyldige betalingsmidler omfatter også omsetning av **valuta.**»⁵³(min utheving)*

Spørsmålet er om Bitcoin omfattes av et av forarbeidenes eksempler på «gyldige betalingsmidler». Jeg skal i det følgende drøfte hvert enkelt alternativ.

⁵³ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 262-263.

2.2.3 Sedler og mynter

Spørsmålet er om Bitcoin kan regnes som sedler eller mynter. Norske sedler og mynter er tvungent betalingsmiddel jf. sentralbankloven § 14. Norges Bank har enerett til å utstede norske sedler og mynter, jf. sentralbankloven § 13. Bitcoin utstedes ikke av Norges Bank og er ikke underlagt statlig regulering. Til slutt eksisterer Bitcoins ikke i fysisk form. Bitcoin kan ikke regnes som sedler og mynt.

2.2.4 Innskudd eller kreditt på konto i en finansinstitusjon

Spørsmålet er om Bitcoin kan regnes som innskudd eller kreditt på konto i en finansinstitusjon. Bitcoin eksisterer kun digitalt som transaksjoner lagret i blokk-kjeden. Spørsmålet er dermed om blokk-kjeden er å regne som en finansinstitusjon. Blokk-kjeden skiller seg fra en finansinstitusjon ved at den ikke har noen rettslig status, ikke har noen ansatte eller administrasjon, og ikke er underlagt noen sentralisert kontroll. Bitcoin kan dermed ikke sies å være lagret i noen finansinstitusjon.

Bitcoin kan heller ikke betegnes som «kreditt» ettersom det ikke er basert på noe kredittforhold mellom kunde og bank. Ved innskudd i en bank vil kunden ha en fordring på banken. Noen slik fordring foreligger ikke i Bitcoin, hvor eieren i stedet eier en post i blokk-kjeden. Disse forskjellene tilsier at Bitcoin ikke kan defineres som innskudd eller kreditt på konto i en finansinstitusjon.

2.2.5 Valuta

Spørsmålet er om Bitcoin omfattes av forarbeidenes valutabegrep. Det finnes ikke noen nærmere definisjon av uttrykket «valuta» i lov eller forarbeider. Utgangspunktet må dermed tas i en naturlig forståelse av ordlyden. Etter økonomisk lære må en valuta tilby trygg verdilagring, være egnet som byttemiddel og være et verdimål.⁵⁴ Den økonomiske forståelsen av valuta er ikke nødvendigvis sammenfallende med den rettslige. Etter mitt syn er det imidlertid naturlig at det er en viss sammenheng. Jeg vil derfor drøfte hvorvidt Bitcoin oppfyller de økonomiske vilkårene til valuta.

Det første spørsmålet er om Bitcoin tilbyr trygg verdilagring. Bitcoin har historisk vært utsatt for mer volatilitet, dvs. høyere kurssvingninger, enn tradisjonelle valutaer.⁵⁵ Det siste året har prisen fluktuert fra 1147 USD på sitt høyeste, til 300 USD på sitt laveste.⁵⁶ Dette kan ha mange årsaker, f.eks. lavt volum, store enkelteiere, usikkerhet rundt lovgivning og generell skepsis m.m. Slik volatilitet går utover Bitcoins evne til å fungere som trygg verdilagring.

⁵⁴ Yermack (2013) s. 1.

⁵⁵ JP Morgan (2014) s. 5.

⁵⁶ Blockchain (2014).

Det neste spørsmålet er om Bitcoin er egnet som et byttemiddel. Bitcoin er ikke universelt akseptert og selv om flere aktører nå aksepterer Bitcoin er antallet betydelig lavere enn for tradisjonelle valutaer. Bitcoin oppfyller imidlertid vilkåret i den forstand at Bitcoin åpner for å gjennomføre raske overføringer til personer over hele verden, og det er lavere transaksjonskostnader enn for annen valuta. Det slås på denne bakgrunn fast at Bitcoin er egnet som byttemiddel.

Det siste spørsmålet er om Bitcoin fungerer som et verdimål. Bitcoin er ikke en verdimåler i den forstand at det ikke finnes varer som primært er priset i Bitcoin. Statlige valutaer vil være en verdimåler da varene i hjemlandet vil være priset i statens valuta. Selv om en rekke varer kan kjøpes med Bitcoin er varene primært priset i en annen valuta. Prisen i Bitcoin vil konstant endre seg i takt med Bitcoins verdiforhold til den primære valutaen.

Bitcoin oppfyller de økonomiske vilkår for valuta i varierende grad. Visse økonomer har av denne grunn konkludert med at Bitcoin minner mer om et usikkert investeringsobjekt, enn en valuta.⁵⁷ Det er mulig at spørsmål om volatilitet, allmenn aksept og verdimål kan endre seg med tiden. Man vil da måtte revurdere hvorvidt Bitcoin er en valuta fra et økonomisk perspektiv. Fram til da vil ikke Bitcoin fullstendig oppfylle de kravene som kreves for å regnes som en valuta.

Det kan imidlertid argumenteres for at det relevante spørsmålet er om Bitcoin er en utenlandsk valuta. Det er ikke spesifisert at forarbeidene taler om utenlandsk valuta, men ut ifra en konteksttolkning er det etter min mening liten tvil om at det var det som var tiltenkt da forarbeidene ble skrevet. Begrepet digital kryptovaluta eksisterte ikke da forarbeidene ble skrevet og det er vanskelig å se at begrepet «valuta» kunne ha vist til noe annet enn utenlandsk valuta.

Enhver statlig valuta er tvungent betalingsmiddel i minst én stat. Staten vil stå inne for sin valuta og også underlegge den en viss kontroll og regulering gjennom lovgivning og statlige institusjoner. Bitcoin er på sin side ikke underlagt en utenlandsk sentralbank og støttes ikke av noen stat. Det er også relevant at det ikke er noen land som til nå har uforbeholdent karakterisert Bitcoin som en valuta.⁵⁸ Det må etter dette konkluderes med at Bitcoin ikke er en utenlandsk valuta.

⁵⁷ Yermack (2013) s. 16.

⁵⁸ The Law Library of Congress (2014).

Ettersom Bitcoin ikke kan regnes som en utenlands valuta og heller ikke oppfyller alle de økonomiske vilkår til en valuta kan Bitcoin ikke regnes som en valuta i mvals forstand.

2.2.6 Elektroniske penger

Forarbeidene viser til finansavtaleloven⁵⁹ ved spørsmålet av hva som skal regnes som gyldige betalingsmidler.⁶⁰ Finansdepartementet har i sin tolkning sagt at begrepet må sees i lys av finansavtalelovens § 12.⁶¹ Finansavtaleloven § 12 d) definerer betalingsmidler som «*pengesedler og mynter samt innskudd og kreditt på konto og elektroniske penger som definert i lov 13. desember 2002 nr. 74 om e-pengeforetak § 1-1*».(min utheving) Lov om e-pengeforetak ble opphevet i januar 2012, og erstattet med kapittel 4c om e-pengeforetak i Finansieringsvirksomhetsloven.⁶²

Spørsmålet er dermed om Bitcoin er «elektroniske penger», heretter e-penger, slik de er definert i finansieringsvirksomhetsloven § 4c-1. Bitcoin vil da være unntatt som «gyldig betalingsmiddel» etter mval § 3-6. Kapittel 4c er del av implementeringen av EUs E-penge direktiv.⁶³ Legaldefinisjonen av e-penger er som følger:

«Med elektroniske penger menes en elektronisk lagret pengeverdi, representert ved en fordring på utstederen, som er utstedt etter mottak av midler for å utføre betalingstransaksjoner, og som er anerkjent som betalingsmiddel av andre foretak enn utstederen.»

Bestemmelsen oppstiller tre vilkår for at noe skal anses å være e-penger:

1. Elektronisk lagret pengeverdi
2. Representert ved en fordring på utstederen
3. Anerkjent som betalingsmiddel av andre foretak enn utstederen

Det første vilkåret er tydelig oppfylt. Bitcoins er som tidligere beskrevet digitalt lagret i blokk-kjeden.⁶⁴ Bitcoin har også pengeverdi ved at det har en økonomisk verdi.

⁵⁹ Lov om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) av 25. juni 1999 nr. 46.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 166.

⁶¹ Finansdepartementet (2001).

⁶² Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) av 10. juni 1988 nr. 40.

⁶³ Rådets direktiv 2009/110/EF

⁶⁴ Nakamoto (2009) s. 2.

Det tredje vilkåret er også oppfylt. Det er ikke noe krav om at ethvert foretak må akseptere betalingsmiddelet. Vilkaåret er ment å avgrense mot virtuelle valutaer som kun kan anvendes i spesifikke virtuelle felleskap laget av utstederen, f.eks. i spillsamfunn eller sosiale medier.⁶⁵ Dette er ikke tilfellet for Bitcoin ettersom det aksepteres som betaling for varer og tjenester i mange deler av samfunnet utenfor den virtuelle verden.

Hvorvidt det siste vilkåret er oppfylt kommer an på om Bitcoins pengeverdi er «representert ved en fordring på utstederen». For å besvare spørsmålet må det avgjøres om Bitcoins pengeverdi er representert på samme måte som e-pengers pengeverdi.

For alle e-penger vil det stå et e-pengeforetak bak som utsteder.⁶⁶ E-pengesystemer fungerer slik at kunden betaler vanlig valuta til foretaket, som til gjengjeld utsteder sin form for e-penger til kunden. E-pengene fungerer således som en fordring på utstederen for det originale innbetalte beløpet. Dersom kunden betalte kr 1.000,- for en viss mengde e-penger, skal kunden til enhver tid kunne bytte e-pengene tilbake til de kr 1.000,- hun betalte i utgangspunktet. Dersom kunden f.eks. har brukt opp halvparten av e-pengene vil hun kunne bytte de resterende inn mot kr 500,-. Denne «bytteretten» er uttrykt i EUs e-pengedirektiv, artikkel 11:

“Member States shall ensure that, upon request by the electronic money holder, electronic money issuers redeem, at any moment and at par value, the monetary value of the electronic money held.”

Dette innebærer at e-pengenes verdi varierer tilsvarende med den valuta som er innbetalt. Et fall i kroneverdien vil automatisk medføre et fall i verdien på e-pengene ettersom deres verdi er representert ved en fordring pålydende et beløp i kroner.

I motsetning til e-penger, er det ingen verdikorreksjon mellom Bitcoins og valutaen de ble kjøpt for. Bitcoin baserer sin verdi på tilbud og etterspørsel i markedet, og kjøper er avhengig av å selge sine Bitcoins videre hvis hun vil ha tilbake den originale kjøpesummen. Det oppstår således ingen fordring på noen utsteder ved kjøp av Bitcoin.

Bitcoin-systemet vil dermed ikke kunne oppfylle kravet til bytterett etter e-pengedirektivet. Det finnes heller ikke et ansvarlig e-pengeforetak som eventuelt kunne blitt pålagt en slik plikt. Minere er som tidligere beskrevet mottakere av Bitcoin og ikke utstedere.⁶⁷

⁶⁵ European Central bank (2012) s. 16.

⁶⁶ Prop. 139 L (2010-2011) s. 31-32.

⁶⁷ Se punkt 1.7.3. side 11.

Bitcoin verdi er basert på tilbud og etterspørsel og vilkåret om at verdien skal være «representert ved en fordring på utstederen» er dermed ikke oppfylt. Den Europeiske sentralbank har kommet til samme konklusjon,⁶⁸ og foreløpig har ingen europeiske stater tolket e-pengedirektivet til å omfatte Bitcoin.⁶⁹ Konklusjonen må bli at Bitcoin ikke kan regnes som e-penger etter finansieringsvirksomhetslovens § 4c-1.

2.2.7 Alternativ forståelse av «gyldighetskriteriet»

Bitcoin omfattes ikke direkte av forarbeidenes eksempler på gyldige betalingsmidler. Forarbeidene uttrykker imidlertid ikke eksplisitt at de oppstiller en uttømmende liste over gyldige betalingsmidler. Man må ikke nødvendigvis forstå begrepet «gyldig» som en avgrensning mot andre betalingsmidler enn de som er opplistet i forarbeidene.

En annen tolkningsmulighet er at ordet «gyldig» er inntatt i bestemmelsen for å avgrense mot sedler og mynter som anvendes som samlerobjekter. Slike sedler og mynter vil i utgangspunktet være betalingsmidler, men vil omsettes som samlerobjekter, og som oftest også være trukket tilbake av sentralbanken jf. § 15 i sentralbankloven.

Dersom uttrykket «gyldig» skal forstås på denne måten vil det ikke oppstille et kvalitativt vilkår. Man står da friere i sin tolkning av uttrykket «betalingsmiddel» og det vil være nærliggende å falle tilbake på en naturlig forståelse av ordlyden. Momenter som at Bitcoin rent faktisk brukes som betalingsmiddel i stor utstrekning, at det er egnet som betalingsmiddel og at betalingsmiddel er dets eneste bruksområde vil da kunne få avgjørende vekt. Dette standpunktet er tatt i en relevant svensk forhåndsuttalelse der Skatterettsnämnden kom til at Bitcoin var et «lagligt betalingsmedel» etter en tilsvarende svensk lov. Nærmere om denne forhåndsuttalelsen under punkt 2.2.8.

Forarbeidene gir støtte til tolkningen at uttrykket «gyldig» skal forstås som en avgrensning mot betalingsmidler som anvendes som samlerobjekter. Ved gjennomlesning av forarbeidene er det påfallende at hver gang «gyldig betalingsmiddel» nevnes er det i nettopp denne sammenhengen:

«Omsetning av sedler og mynter anses etter gjeldende rett som varesalg når de skal tjene som samlerobjekt, men slik omsetning er unntatt fra avgiftsplikt når myntene eller sedlene er eller har vært gyldige betalingsmidler.»⁷⁰

⁶⁸ European Central bank (2012) s. 43.

⁶⁹ Se punkt 2.4.

⁷⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 160.

«Det foreslås også en videreføring av unntaket fra avgiftsplikt på omsetning av gyldige betalingsmidler, herunder valuta, Sedler og mynter regnes kun som varer etter dagens varedefinisjon når de skal tjene som samlerobjekter, men også disse er unntatt fra avgiftsplikt i henhold til merverdiavgiftsloven(..)»⁷¹

«Sedler og mynter som ikke er gyldige betalingsmidler, men som omsettes som samlerobjekt er unntatt i henhold til § 5 første ledd ny nr. 3.»⁷² (Mine understrekninger)

Også en rekke andre steder i forarbeidene er gyldig betalingsmiddel og betalingsmidler som samlerobjekter nevnt i samme åndedrag.⁷³ Utrykket «gyldig betalingsmiddel» er faktisk ikke nevnt en eneste gang utenom i denne sammenhengen. Forarbeidene sier aldri direkte at gyldighetskriteriet skal forstås som en avgrensning mot sedler og mynter solgt som samlerobjekter, men en konteksttolkning taler sterkt for dette synspunktet. På Norges Bank sine nettsider kommer det også fram at de forstår begrepet ugyldige betalingsmidler som sedler og mynter som er trukket tilbake jfr. § 15 i sentralbankloven.⁷⁴ Det finnes ingen norsk rettspraksis som har belyst spørsmålet, og det er vanskelig å se i hvilken sammenheng problemstillingen skulle ha kommet opp. Omsetning av sedler og mynter trukket tilbake av Norges bank er også unntatt avgift, men etter andre regler.⁷⁵

2.2.8 Relevant svensk forvaltningspraksis

Den svenske Skatterettsnämnden har nylig avsagt en forhåndsuttalelse der de kom til at omsetning av Bitcoin omfattes av det svenske merverdiavgiftsunntaket for finansielle tjenester.⁷⁶ Det svenske unntaket har svært lik språklig utforming som det norske, og ved forståelsen av vårt unntak skal det etter Finansdepartementets syn legges særlig vekt på svensk praksis.⁷⁷

Saken omhandlet hvorvidt en svensk formidler av Bitcoin var pliktig til å beregne merverdiavgift ved veksling av Bitcoin mot annen valuta. Skatterettsnämnden tolket hvorvidt Bitcoin skulle unntas som en finansiell tjeneste, og det konkrete spørsmålet var om Bitcoin måtte anses å være «laglig betalingsmedel». Skatterettsnämnden kom til at «laglighetskriteriet», som er tilsvarende «gyldighetskriteriet», måtte sees i lys av behovet for å trekke grensen mellom betalingsmidler på den ene siden og sedler og mynt som samlerobjekter på den annen. Utrykket

⁷¹ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 166.

⁷² *ibid.* s. 263.

⁷³ *ibid.* s. 258, 262, 268.

⁷⁴ Norges Bank (2014).

⁷⁵ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 160.

⁷⁶ Skatterättsnämnden (2013).

⁷⁷ Finansdepartementet (2001).

«laglig» kunne dermed ikke innskrenke tolkningen av begrepet «betalingsmedel». Etter dette kom retten til at Bitcoin var et «laglig betalingsmedel» i lovens forstand.

Det ble lagt vekt på at Bitcoin rent faktisk i økende grad blir akseptert som betalingsmiddel, at det blir anvendt på tilsvarende måte som vanlige betalingsmidler og at det har store likheter med elektroniske penger.

Avgjørelsen har blitt anket av det svenske Skatteverket til Högsta förvaltningsdomstolen slik at spørsmålet ikke er avgjort med bindende virkning. Dommen vil således på nåværende tidspunkt kun ha argumentasjonsverdi og begrenset rettskildemessig vekt. Ettersom den svenske bestemmelsen har sitt motstykke i EUs MVA-direktiv artikkel 135 (e) har Högsta förvaltningsdomstolen anmodet om innhenting av preliminær vurdering fra EU-domstolen⁷⁸. EU-domstolens vurdering vil ha betydelig rettskildevikt ved avgjørelsen av dette spørsmålet i norsk rett. Per i dag har ikke Högsta förvaltningsdomstolen mottatt noen informasjon om når vurderingen kan forventes.⁷⁹

2.2.9 Konklusjon

Det er usikkert hvorvidt Bitcoin skal regnes som et gyldig betalingsmiddel. Bitcoin omfattes ikke direkte av eksemplene på gyldige betalingsmidler opplistet i forarbeidene, men har uektelig sterke likhetstrekk med disse. Til tross for Bitcoins funksjon og utbredelse som faktisk betalingsmiddel, anser jeg ikke holdepunktene tilstrekkelige for å kunne definere Bitcoin som et «gyldig betalingsmiddel».

2.3 Omsetning av finansielle instrumenter og lignende

2.3.1 Bitcoin som finansielt instrument

Spørsmålet er om Bitcoin kan regnes som et «finansielt instrument». Mval § 3-6 bokstav e oppstiller avgiftsunntak for omsetning av «finansielle instrumenter». Mval inneholder ingen nærmere definisjon av «finansielle instrumenter», men forarbeidene presiserer at begrepet i utgangspunktet er sammenfallende med begrepet i den nå opphevede verdipapirhandelloven av 1997.⁸⁰ Den nye verdipapirhandelloven av 2007, heretter forkortet vphl gir en definisjon av «finansielle instrumenter» i § 2.2.

⁷⁸ Official journal of the European Union (2014).

⁷⁹ Weding (2014).

⁸⁰ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 194.

Som finansielle instrumenter oppramser vphl § 2-2 blant annet aksjer, obligasjoner, derivater, andre avledete gjeldspapirer m.m. Spørsmålet er om Bitcoin kan karakteriseres som noen av de nevnte finansielle instrumenter.

Det kan først fastslås at Bitcoin ikke er en aksje i verdipapirhandellovens forstand. En aksje gir avkastning og sikrer eieren en andel i et selskap. Eierskap til en bitcoin gir ikke rett på utbytte og gir heller ikke eieren en andel i noe selskap. Bitcoin-systemet er desentralisert og har per definisjon ingen eiere. Bitcoin er heller ikke et gjeldsbrev eller en obligasjon. Slike instrumenter skaper en forpliktelse for en enhet til å betale en annen enhet og dette «løftet om betaling» kan omsettes videre. Bitcoin er ikke bygget på gjeldsforhold og representerer ikke noen fordring.

Bitcoin kan heller ikke karakteriseres som et derivat. Derivater henter sin verdi i varer, fremtidige renteavtaler og andre finansielle målbare enheter. Bitcoin sin verdi ligger i systemets integritet og brukernes tiltro til verdien. Bitcoin passer heller ikke inn i verdipapirlovens øvrige eksempler på finansielle instrumenter som f.eks. verdipapirfondsandeler, pengemarkedsinstrumenter, eller finansielle differansekontrakter.

Konklusjonen er at Bitcoin ikke faller inn under definisjonen av noen eksisterende finansielle instrumenter.

2.3.2 Bitcoin som finansielt instrument og lignende

Spørsmålet er om Bitcoin omfattes av «finansielle instrumenter og lignende» i mval § 3-6 bokstav e. Innholdet av begrepet «og lignende» er ikke kommentert nærmere i lovens forarbeider. En naturlig ordlydsforståelse tilsier at bestemmelsen åpner for å omfatte objekter som strengt tatt ikke er finansielle instrumenter, såfremt objektet har tilstrekkelige likheter med sådanne. Finansdepartementet har i en tolkningsuttalelse 15. juni 2001 har kommentert unntaket:

*«..unntar også tjenester som gjelder omsetning av lignende objekter, som ikke er finansielle instrumenter i henhold til verdipapirhandelloven. Tillegget tar høyde for at det kan dukke opp tjenestetyper som **etter sin art** bør være omfattet av unntaket, men som ikke er finansielle instrumenter i egentlig forstand.»⁸¹(min utheving)*

Man kan lese ut av uttalelsen en viss fleksibilitet i mval med tanke på nye tjenestetyper som ikke eksisterte på det tidspunkt loven ble skrevet. Spørsmålet er dermed om Bitcoin er av en

⁸¹ Finansdepartementet (2001).

slik art at det bør likebehandles med finansielle instrumenter. Det er ikke noe krav om at Bitcoin skal være et finansielt instrument i egentlig forstand.

I spørsmålet om Bitcoin er av en slik art at det bør likebehandles med finansielle instrumenter er det relevant å se på begrunnelsen bak unntaket for finansielle instrumenter. Det fremkommer av forarbeidene at det i utgangspunktet var ansett som ønskelig å pålegge omsetning av finansielle instrumenter merverdiavgift.⁸² Lovutvalget hadde imidlertid vanskeligheter med å bestemme riktig grunnlag for avgiftsberegningen.⁸³ Hovedregelen er at beregningsgrunnlaget for merverdiavgiften er salgsvederlaget jf. mval § 4-1, men for finansielle instrumenter vil denne regelen være problematisk.

Problematikken kan illustreres ved et aksjesalg: Hvis aksjer ikke hadde vært unntatt som finansielt instrument ville selgeren måtte beregne og innkreve 25 % avgift på salgsvederlaget for aksjene. Næringsdrivende som selger aksjer til en verdi av kr 100.000,- ville dermed ha måttet selge aksjene for kr 125.000,- for å kunne dekke merverdiavgiften til staten.

Det er lett å se at en slik avgift ville gjort salg av aksjer så ugunstig at det ville satt en stopper for store deler av handelen og gjort aksjer uegnet som investeringsobjekt. Enhver profitt en kjøper regner med å oppnå ved kjøp av aksjene vil bli spist opp av merverdiavgiften. Disse vanskelighetene med å fastsette et riktig beregningsgrunnlag for avgift på finansielle instrumenter førte derfor til at Norge i likhet med resten av Europa innførte et avgiftsunntak.⁸⁴

De samme vanskelighetene med å fastsette et riktig beregningsgrunnlag for finansielle instrumenter eksisterer i like stor grad for Bitcoin. Dersom Bitcoin ikke unntas avgift vil næringsdrivende som selger Bitcoin til en verdi av kr 100.000,- måtte beregne 25 % avgift på vederlaget og kjøperen må betale kr 125.000,-.⁸⁵ På samme måte som ved aksjer og andre finansielle instrumenter vil avgiften hindre handel med Bitcoin og gjøre det uegnet som betalingsmiddel og investeringsobjekt. At formålet bak avgiftsunntaket for finansielle instrumenter gjelder i samme grad for Bitcoin er et sterkt argument for likebehandling.

⁸² Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 162.

⁸³ *ibid.* s. 162.

⁸⁴ *ibid.* s. 21.

⁸⁵ Avgiftsplikten vil også inntre der en næringsdrivende opptrer som kjøper, dvs. betaler for en vare med Bitcoin. En slik transaksjon anses ikke som et kjøp i merverdiavgiftslovens forstand, men som et bytte av en vare mot en tjeneste. Transaksjonen skal dermed avgiftsbehandles som en byttehandel og mval § 4-3 kommer til anvendelse. Mval § 4-3 sett i sammenheng med § 1-3 bokstav a innebærer at begge partene i transaksjonen blir sett på som selgere av sine respektive ytelser.

Det kan også pekes på at det foreligger grunnleggende likheter mellom Bitcoin og finansielle instrumenter. Bitcoin er et digitalt instrument sterkt knyttet til valuta ved at det til enhver tid kan veksles inn til tradisjonell valuta via en av mange Bitcoinbørser. Bitcoin har økonomisk verdi og er omsettelig i likhet med andre verdipapir. Bitcoin har også i likhet med finansielle instrumenter ingen andre bruksområder enn som investeringsobjekt og betalingsmiddel. Bitcoin er videre en del av det finansielle markedet ved at det handles Bitcoin på børser på lik linje som aksjer og andre finansielle instrumenter. Avslutningsvis kan det vises til det forarbeidene generelt har å si om mval § 3-6:

«Oppregningen av de ulike tjenestene i bokstav a - f er ikke uttømmende, men er også ment å gi rom for nye tjenester, blant annet som følge av endringer i markedsstrukturen. Det presiseres at det er tjenestens art som unntas.»(min uthevning)

De momentene som er nevnt taler for at Bitcoin nettopp er en slik ny tjeneste som forarbeidene refererer til. Konklusjonen må bli at Bitcoin skal være unntatt merverdiavgift som et «finansielt instrument eller lignende» jf. mval § 3-6 bokstav e.

2.4 Europeiske lands tilnærming til Bitcoin og merverdiavgift

2.4.1 Innledning

Ved spørsmålet om Bitcoin skal regnes som en finansiell tjeneste etter mval § 3-6, er det av verdi å se hen til hvordan sammenliknbare land har behandlet spørsmålet. Det andre sentrale hensyn bak MVA-unntaket for finansielle tjenester var harmonisering i forhold til andre lands lovgivning.⁸⁶ Hvorvidt dette hensynet taler for eller imot merverdiavgift for Bitcoin vil bero på hva slags stilling sammenliknbare land har inntatt i spørsmålet.

Spørsmålet om å pålegge Bitcoin avgift blir i skrivende stund drøftet i en rekke europeiske land. Det konkrete spørsmål som stilles er hvorvidt Bitcoin og andre lignende valutaer skal unntas avgift som en finansiell tjeneste etter § 135 i EUs MVA-direktiv.

Som tidligere nevnt har den svenske Högsta förvaltningsdomstolen spurt EU-domstolen om en forhåndsavgjørelse på hvorvidt Bitcoin omfattes av dette unntaket. Til tross for at Norge ikke er forpliktet til å rette seg etter EU-domstolens avgjørelse, vil den være av stor rettskildemessige betydning. I forarbeidene til mval kommer det klart fram at harmonisering med

⁸⁶ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s. 40-41.

reglene i EU er noe å strebe etter og at forskjeller i regelverkene kan føre til uheldig konkurransevridning.⁸⁷

Det er ukjent når EU-domstolens avgjørelse kan forventes. I mellomtiden vil det være av interesse å undersøke hva slags stilling andre medlemsland har tatt til spørsmålet. Utenlandske skatteetaters og finanskomiteers uttalelser har i seg selv minimal rettskildevikt i Norge ut over sin argumentasjonsverdi. Sett hen til ønsket om harmonisering med europeiske land er slike uttalelser imidlertid relevante. Videre kan de foreløpige avgjørelsene danne et grunnlag for å spekulere i utfallet av EU-domstolens vurdering.

2.4.2 Storbritannia

Storbritannias skattevesen *HM Revenue & Customs* utgav 3. Mars 2014 en bindende forhåndsuttalelse der de klargjorde sitt syn på en rekke spørsmål i forbindelse med Bitcoin og merverdiavgift i Storbritannia.⁸⁸ *HMRC* tok forbehold om at endringer kan bli gjort av EU, men eventuelle endringer vil ikke få tilbakevirkende kraft for avgiftspliktige som har innrettet seg etter uttalelsen.

Deres posisjon er som følger:

1. Inntekt som følge av Bitcoin-mining vil normalt ikke rammes av merverdiavgift. Det foreligger ikke tilstrekkelig kobling mellom tjenestene som tilbys og vederlaget som mottas, og aktiviteten utgjør dermed ikke en økonomisk aktivitet i momshenseende.
2. Inntekt mottatt av minere i form av transaksjonskostnader i forbindelse med verifisering av transaksjoner, er unntatt fra avgiftsplikt i henhold til MVA-direktivet, artikkel 135 (1) (d).
3. Når Bitcoin veksles med lokal eller utenlandsk valuta vil det ikke beregnes merverdiavgift på verdien av de Bitcoins som er gjenstand for vekslingen.
4. Gebyrer og honorarer pålagt for formidling av Bitcoin vil også være unntatt fra avgiftsplikt i henhold til artikkel 135 (1) (d)

⁸⁷ *ibid.* s. 138.

⁸⁸ *Hm Revenue & Customs* (2014).

§ 135. 1 bokstav d) i MVA-direktivet lyder som følger:

“1. Member States shall exempt the following transactions:

d) transactions, including negotiation, concerning deposit and current accounts, payments, transfers, debts, cheques and other negotiable instruments, but excluding debt collection;”

HMRC unngår å komme med en konkret definisjon, og bruker bare § 135 (1) bokstav d) som hjemmel for å unnta Bitcoinformidlers vekslingshonorarer og «mineres» inntekter for transaksjonsgebyrer. Uttalelsen gir således ikke utrykk for om Storbritannia anser Bitcoin som et gyldig betalingsmiddel, et finansielt instrument eller noe annet. Hovedpoenget er imidlertid at de anser omsetning av Bitcoin som avgiftsfritt.

2.4.3 Tyskland

Tyskland har inntatt en lignende posisjon som Storbritannia. Der er det bestemt at Bitcoin skal karakteriseres som «private penger» i henhold til tysk lov.⁸⁹ Tyskland har i likhet med Storbritannia kommet til at omsetning av Bitcoin er unntatt merverdiavgift. De anvender artikkel 135 (1) (d) som rettslig grunnlag, men presiserer ikke hvilket alternativ i art 135 (d) som omfatter Bitcoin. Avgjørelsen begrunnes med at Bitcoin-transaksjoner er ren betaling og dermed ikke levering av en tjeneste.

2.4.4 Frankrike

Frankrike har også inntatt en holdning for avgiftsfrihet for Bitcoin. I en rapport til det franske senatet har Frankrikes finanskomité beskrevet sin tilnærming til Bitcoin som effektiv regulering uten å kvele innovasjon. Rapporten uttaler at Frankrike vil støtte et merverdiavgiftsunntak for Bitcoin på et europeisk nivå.⁹⁰ Det går ikke inn på noen videre konkret begrunnelse.

2.4.5 Belgia

Det belgiske skattevesen har i en forhåndsuttalelse til en belgisk Bitcoin-formidler bekreftet at det ikke skal kreves MVA ved veksling mellom Bitcoin og tradisjonell valuta.⁹¹ Korrespondansen inneholder ingen nærmere rettslig begrunnelse

⁸⁹ Schaeffler (2013).

⁹⁰ Commission des Finances (2014) s. 7.

⁹¹ Service Public Fédéral Finances (2014).

2.4.6 Estland

Det estlandske skattevesen *Maksu Tolliamet-ja* har kommet til at Bitcoin ikke faller inn under noen av unntakene i artikkel 135 og at omsetning av Bitcoin dermed ikke er unntatt merverdiavgift.⁹² Det påpekes imidlertid at denne rettsoppfatningen må rette seg etter EUs behandling av spørsmålet.

2.4.7 Polen

Den polske skattemyndighet kom også til at omsetning av Bitcoins ikke er unntatt avgift etter artikkel 135.⁹³ De la til grunn at EUs MVA-direktiv måtte tolkes strengt jf. EUs rettspraksis.⁹⁴ Avgjørende for polske skattemyndigheter var Bitcoins manglende rettslige status som tvungent betalingsmiddel, og mangel på utsteder og regulerende institusjoner.

2.4.8 Oppsamlende konklusjon

Av 28 EU-land har kun 7 drøftet spørsmålet om omsetning av Bitcoin er merverdiavgiftspliktig. De aktuelle europeiske stater spriker i sine tolkninger og er tilbaketrukkne med å gi en klar definisjon av Bitcoin. Det må imidlertid bemerkes at toneangivende land i EU er positive til å unnta Bitcoin fra merverdiavgift. De konkrete begrunnelsene er korte, men fokuserer på fordelene ved å tillate innovasjon. Polen og Estland har valgt en mer bokstavkonform tolkning av direktivet, og har vektlagt mangelen på en sentralbank som utsteder av Bitcoin. Sveriges Högsta förvaltningsdomstol avventer EU-domstolens avgjørelse før de tar stilling til spørsmålet.

Det er først når EU-domstolen kommer med sin avgjørelse av spørsmålet at man egentlig kan begynne å snakke om harmonisering med Europa. Det faktum at de mest innflytelsesrike EU-land ser ut til å ønske et avgiftsunntak for Bitcoin kan imidlertid være en indikator på dommens resultat. Det kan argumenteres for at Norge allerede nå bør slutte seg til Storbritannia, Tyskland, Frankrike og Belgia for å starte harmoniseringsprosessen.

⁹² Maksu Tolliamet-ja (2013).

⁹³ Capacioli (2014).

⁹⁴ CJEU Judgment no. C-461/08 paragraph 25.

3 Bitcoin som elektronisk tjeneste

3.1 Innledning

Dersom Bitcoin ikke omfattes av unntaket for finansielle tjenester i mval § 3-6, vil Bitcoin i utgangspunktet regnes som en ordinær avgiftsbelagt tjeneste etter mval §§ 1-1 og 1-3 bokstav c. Som tidligere nevnt har imidlertid Skatteetaten konkludert med at Bitcoin er en «elektronisk tjeneste» jf. mval 1-3 j.

Det er tilsynelatende ingen forskjell mellom å definere Bitcoin som en ordinær tjeneste eller en elektronisk tjeneste. I begge tilfeller vil privatpersoners omsetning av Bitcoin være avgiftsfri, mens næringsdrivendes omsetning av Bitcoin vil være avgiftspliktig, jf. mval 1-1 (1), jf. mval § 2-1 (1), jf. mval § 1-3 (1) bokstav a.⁹⁵

Det er i tilfellene der privatpersoner selger Bitcoins til hverandre gjennom en formidler at forskjellen mellom å definere Bitcoin som en elektronisk tjeneste og en ordinær tjeneste kommer klart til syne. Dette er ingen upraktisk problemstilling ettersom hoveddelen av Bitcoins omsettes mellom privatpersoner via Bitcoin-børser på internett. Kjøp av Bitcoin på en av mange slike internettbaserte børser og formidlingsportaler den vanligste, og for de fleste, eneste måten å anskaffe Bitcoin på. Disse børsene fungerer på lik måte som vanlige valuta-børser ved at de setter opp kontakt mellom selger og kjøper, og bidrar til å gjennomføre salget via en automatisert portal.

Privatrettslig anses ikke Bitcoin-børsen som tilbyder, men som en formidler som tilrettelegger salg mellom to privatpersoner. Ettersom salget av Bitcoin i slike tilfeller skjer mellom to privatpersoner er omsetningen i utgangspunktet ikke avgiftspliktig:

Eksempel 1: Bitcoin-Børs A formidler et salg av Bitcoin mellom utenlandsk privat selger og norsk privat kjøper. Verdien på Bitcoins er på salgstidspunktet kr 100 000 og A sin provisjon er på 0,5 %, kr 500,-. Ettersom salget av Bitcoin skjer mellom to privatpersoner skal det ikke

⁹⁵ Se punkt 1.2 side 3.

beregnes avgift. Bitcoin-Børs A sin megling er imidlertid en avgiftspliktig tjeneste og han må beregne 25 % avgift på sitt vederlag på kr 500,-, tilsvarende kr 125,-.

Dersom Bitcoin defineres som en elektronisk tjeneste skal imidlertid visse særbestemmelser anvendes. Mval § 11-3 (2) bestemmer hvem som er ansvarlig for å kreve inn avgiften ved levering av elektroniske tjenester. Det er ifølge bestemmelsen «tilbyderen» som har ansvaret for å innbetale avgiften til staten.

Mval § 2-1 (3) bestemmer videre at dersom leveransen av elektroniske tjenester skjer gjennom formidler, vil formidleren sees på som «tilbyder», og som leverandør av tjenesten. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 3-1 (3), som sier at omsetning av elektroniske tjenester gjennom formidler anses både som selgers og formidlers omsetning.

Når formidleren skal anses som tilbyder av tjenesten, er følgen at en ellers avgiftsfri omsetning mellom to privatpersoner blir avgiftspliktig. Dette er fordi transaksjonen nå skal anses som salg av Bitcoins fra næringsdrivende formidler, og ikke som salg fra privatperson. Formidleren må dermed beregne og innkreve avgift på hele det vekslende beløpet fra kjøperen. Eksempel 2 illustrerer:

Eksempel 2: Bitcoin-Børs A formidler et salg av Bitcoin mellom utenlandsk privat selger og norsk privat kjøper. Verdien på Bitcoins er på salgstidspunktet kr 100 000 og A sin provisjon er på 0,5 %, kr 500,-. Bitcoin-børs A regnes nå som selger av Bitcoins til en verdi av kr 100.000,- og må beregne og innkreve 25 % utgående MVA på hele dette beløp. Det vil i praksis bety at børsen er nødt til å finne en kjøper som er villig til å betale kr 125.000,- for Bitcoins til en verdi av kr 100.000,-.

Å definere Bitcoin som en elektronisk tjeneste framfor en ordinær tjeneste medfører dermed en avgiftsøkning fra kr 125,- til kr 25.000,- i tilfeller der privatpersoner omsetter Bitcoin via formidler. I realiteten vil ingen være villige til å betale kr 125.000,- for Bitcoin til en verdi av kr 100.000,-. Tradisjonelle valutaer som pund og dollar kan til sammenlikning handles på valutabørser uten avgift. Dette medfører for det første at formidling av Bitcoin ikke vil være en levedyktig forretningsmodell i Norge. For det andre vil det føre til at hele markedet for bruk av Bitcoin som betalingsmiddel i Norge vil miste sitt eksistensgrunnlag.

Som illustrert har Skatteetatens definisjon av Bitcoin en svært negativ konsekvens for aktører som anvender og ønsker å anvende Bitcoin. Jeg vil i det følgende drøfte om Skatteetatens forståelse gir uttrykk for gjeldende rett.

3.2 Fjernleverbar elektronisk tjeneste

3.2.1 Fire kumulative vilkår

Spørsmålet er om Bitcoin er en «elektronisk tjeneste» jf. mval § 1-3 bokstav j). Elektroniske tjenester er en undergruppe av fjernleverbare tjenester i § 1-3 bokstav i). Fire kumulative vilkår må være oppfylt for at Bitcoin kan karakteriseres som en elektronisk tjeneste. For det første må den være en «fjernleverbar tjeneste». For det andre må levering av bitcoin skje «over internett eller annet elektronisk nett. For det tredje må Bitcoin ikke kunne «anskaffes uten informasjonsteknologi. Endelig må leveringen av Bitcoin være «hovedsakelig automatisert».

3.2.2 Fjernleverbar tjeneste

Det første vilkåret etter mval § 1-3 bokstav j er om tjenesten er en «fjernleverbar tjeneste». Mval § 1-3, bokstav i) definerer fjernleverbare tjenester som «tjenester der utførelsen eller leveringen etter tjenestens art ikke eller vanskelig kan knyttes til et bestemt fysisk sted». Det er allerede etablert at Bitcoin må sees på som en tjeneste etter en negativ avgrensning mot varebegrepet i mval § 1-3, bokstav b.⁹⁶ Spørsmålet er dermed om vilkåret «fjernleverbar» er oppfylt, ved at leveringen av bitcoin etter sin «art» ikke kan knyttes til et bestemt fysisk sted.

Levering av Bitcoins skjer ved at betaleren annonserer sitt ønske om å betale på nettverket. Etter at en valideringsprosess gjennomføres via mining vil blokk-kjeden oppdateres for å representere det nye formuesforholdet. Blokk-kjeden hvor bitcoin lagres eksisterer simultant på tusenvis av dataservere verden over. Valideringsprosessen knyttet til overføring av bitcoin skjer også gjennom et samarbeid av dataservere verden over. Levering av Bitcoin vil dermed etter sin «art» ikke kunne knyttes til et bestemt fysisk sted. Det første vilkåret er dermed oppfylt.

3.2.3 Leveres over internett

Det neste vilkåret etter § 1-3 bokstav j er om tjenesten leveres over «internett eller annet elektronisk nett». Bitcoin overføres via internett og Bitcoin-nettverket. Vilkåret er dermed oppfylt.

3.2.4 Kan ikke anskaffes uten informasjonsteknologi

Det neste vilkåret er at tjenesten «ikke kan anskaffes uten informasjonsteknologi.» Vilkåret innebærer at det må være umulig å anskaffe Bitcoin på en annen måte enn ved slik teknologi.

Man kan veksle tradisjonell valuta til Bitcoin på en Bitcoin-børs, man kan motta Bitcoins som betaling for en vare eller en tjeneste eller man kan delta som miner og bli belønnet med nye Bitcoins for dette. I alle tilfellene er det behov for informasjonsteknologi i form av datamaskiner og internett for å gjennomføre anskaffelsen. Vilkåret er dermed oppfylt.

⁹⁶ Se punkt 1.4 side 3.

3.2.5 Leveringen hovedsakelig automatisert

Det siste vilkåret er at leveringen av tjenesten «hovedsakelig er automatisert». Vilkåret inneholder et krav om at leveringen skjer med minimal menneskelig inngripen. Når Bitcoin leveres over nettverket skjer dette gjennom en automatisert prosess. Det er dataprosessorer som validerer transaksjonene og dermed sørger for levering. Den menneskelige delen er minimal i forhold til den automatiserte. Vilkåret er oppfylt.

3.2.6 Elektroniske tjenester som innholdstjenester

Ut fra en isolert tolkning av ordlyden oppfyller Bitcoin vilkårene for å være en elektronisk tjeneste etter mval § 1-3 bokstav i) og j). Spørsmålet er om bestemmelsens formål og forarbeider underbygger en slik forståelse.

Mval 1-3 bokstav j) ble tatt inn som ny bestemmelse gjennom en endringslov i 2010. Bakgrunnen var nordmenns økende kjøp av innholdstjenester over nett fra utlandet.⁹⁷ Slike tjenester var da avgiftsfrie dersom de var levert fra utlandet, men avgiftsbelagt dersom levert fra hjemlandet. Det fremkommer av forarbeidene at de tidligere regler virket konkurransevridende i norske tilbyders disfavør.⁹⁸ En norsk tilbyder av f.eks. lydbøker var etter gjeldende regler forpliktet til å beregne og innkreve utgående avgift, mens utenlandske tilbydere av tilsvarende tjenester var fritatt. Ved å bestemme en generell avgiftsplikt for elektroniske tjenester ble merverdiavgiftsreglene mer nøytrale, og konkurransesituasjonen for norsk tilbydere ble forbedret.⁹⁹ Det andre formålet med regelendringen var å opprettholde statens avgiftsproveny. Det ble antatt at et økende forbruk av digitaliserte innholdstjenester fra utlandet ville redusere staten inntekter fra merverdiavgiften.¹⁰⁰

For å avgjøre innholdet av «elektronisk tjeneste» jf. mval § 1-3 bokstav j er det av rettskildevardi å se hva bestemmelsens forarbeider legger i begrepet. Lovendringens forarbeider gir en rekke eksempler på forståelsen av elektroniske tjenester:

*«Elektroniske tjenester vil være tjenester som leveres eller lastes ned over internett og andre elektroniske nett. Det vil blant annet omfatte **digitaliserte produkter slik som bøker, annen tekst, film og musikk**. Slike digitale produkter anses som nevnt som tjenester, se blant annet Ot. prp. nr. 2 (2000-2001) s. 49. Begrepet vil også omfatte **innholdstjenester som programvare, spill, informasjon mv**. Videre vil begrepet elektroniske tjenester omfatte **elektroniske kommunikasjonstjenester slik som fasttelefoni, mobiltelefoni, bredbåndstelefo**n, in-*

⁹⁷ Prop. 1 LS (2010-2011) s. 229.

⁹⁸ *ibid.* s. 97.

⁹⁹ Prop. 1 LS (2010-2011) s. 97.

¹⁰⁰ *ibid.* s. 97.

ternettilgang, osv. og det vil omfatte kringkastingstjenester, uavhengig av om forsendelsen skjer via et tradisjonelt radio- og tv-nett, over internett eller annet nett»¹⁰¹ (min utheving)

Uttalelsen er ikke ment å være uttømmende, men ut fra de uthevede eksempler fremstår det klart at lovgivers intensjon med lovendringen var å avgiftsbelegge privat forbruk av immaterielle rettigheter. Det som kjennetegner de tjenester som er eksemplifisert i forarbeidene er at de er innholdstjenester knyttet til underholdning og informasjonstilgang. Bitcoin er ikke en innholdstjeneste og bruk av Bitcoin representerer heller ikke forbruk av en immateriell tjeneste. Bitcoin kjennetegnes derimot ved å være et investeringsobjekt og betalingsmiddel. Referanser til tjenester med dette som eneste bruksområder er fraværende i forarbeidenes behandling av elektroniske tjenester.

Det samme gjelder for EUs forordning¹⁰² som er departementets utgangspunkt for definisjonen av elektroniske tjenester.¹⁰³ Forordningen lister opp en detaljert, men ikke uttømmende liste over det som skal regnes som elektroniske tjenester etter EUs MVA-regelverk.¹⁰⁴ Listen inkluderer tjenester som lagring i nett-skyen, hosting av websider, automatiske brannmurer mm., men ingen referanser til online betaling eller tjenester som har likhetstrekk med Bitcoin. Det kan også nevnes at det ikke er noen andre europeiske land enn Norge som til nå har definert Bitcoin som en «electronically supplied service» etter EUs MVA-direktiv.¹⁰⁵

Med dette bakteppet er Skatteetatens tolkning av regelverket vanskelig å forstå. Bitcoin passer dårlig inn i den gruppen tjenester bestemmelsen etter forarbeidene var ment å regulere.

I tillegg oppfyller ikke denne anvendelsen av reglene forarbeidenes andre formål som var å øke statens avgiftsinntekter. Skatteetatens forståelse av reglene gjør kjøp og salg av Bitcoin så ugunstig at det antakeligvis vil sette en stopper for all avgiftspliktig omsetning. Dette vil føre til at markedet for bruk av Bitcoin ikke kan få grunnlag i Norge, og dersom det ikke eksisterer noe marked å pålegge avgift, vil det naturligvis heller ikke være grunnlag for avgiftsproveny.

Forarbeidene taler dermed for at en ren ordlydsforståelse av bestemmelsen vil favne videre enn det lovgiver hadde som hensikt. Ordlyden må tolkes i lys av forarbeidene. Dette gjelder særlig i dette tilfellet der det er tale om en ny lovendring med et spesifikt formål.

¹⁰¹ *ibid.* s. 231.

¹⁰² (EF) Nr. 1777/2005

¹⁰³ Prop. 1 LS (2010-2011) s. 231.

¹⁰⁴ (EF) Nr. 1777/2005. Bilag I.

¹⁰⁵ Se punkt 2.4.

3.2.7 Utsiktede konsekvenser ved å karakterisere Bitcoin som elektronisk tjeneste

Mval § 2-1 (3) er bestemmelsen som gjør at formidler av en elektronisk tjeneste skal anses som tilbyder av tjenesten. Bestemmelsen ble tatt inn i mval for å legge til rette for en forenklet registreringsordning etter lovendringen i 2011.¹⁰⁶ Spørsmålet er om forarbeidene til mval § 2-1 (3), taler mot at Bitcoin skal defineres som en «elektronisk tjeneste».

Den vanligste måten å skaffe seg Bitcoin på er som tidligere nevnt, ved å handle dem av en privatperson via en formidler i form av en Bitcoin-børs. En slik transaksjon er i utgangspunktet avgiftsfri ettersom privatpersoners omsetning Bitcoin ikke er avgiftspliktig. Problemet oppstår når mval § 2-1 (3) anvendes og Bitcoin-børsen skal anses som tilbyder i stedet for privatpersonen. Bitcoin-børsen er i motsetning til privatpersonen næringsdrivende og dens omsetning av Bitcoin vil dermed være avgiftspliktig. Siden formidleren anses som tilbyder vil han nå måtte betale 25 % MVA ved salget av Bitcoin, noe han i utgangspunktet ikke var forpliktet til. Spørsmålet er om en slik konsekvens er tilsiktet i forarbeidene til mval § 2-1 (3).

Bakgrunnen for regelen er at elektroniske tjenester ofte omsettes gjennom tredjepartsavtaler der et stort antall innholdsleverandører omsetter sine produkter til forbruker med en online markeds plass som formidler.¹⁰⁷ Et eksempel på en slik avtale er der en forbruker kjøper musikk fra et plateselskap via en nettbutikk som tilbyr musikk, film og dataspill fra en rekke forskjellige innholdsleverandører.

Slike tredjepartsavtaler har ofte varierende innhold slik at det kan være vanskelig å avgjøre om det er innholdsleverandør eller markeds plass som er avgiftssubjekt etter MVA-reglene. I noen tilfeller vil forbrukeren kjøpe produktet direkte fra markeds plassen. I andre tilfeller vil markeds plassen kun utad fremstå som selger, mens det etter det underliggende forhold er innholdsleverandøren som faktisk er selger. Uklarheten om hvem som rettslig sett er selger ved slike avtaler ble ansett å føre til avgrensingsproblemer i spørsmålet om hvem som skulle beregne og innkreve merverdiavgift.¹⁰⁸

For å unngå slike avgrensingsproblemer ble det ifølge forarbeidene ansett som hensiktsmessig å pålegge ansvaret for å kreve inn merverdiavgift på de store online markeds plassene, framfor de mange enkelte innholdsleverandørene.¹⁰⁹ Dette fører i utgangspunktet ikke til noen endringer i avgiftsplikten, ettersom både innholdsleverandøren og markeds plassen vanligvis

¹⁰⁶ Prop. 117 L (2010–2011) s. 5.

¹⁰⁷ *ibid* s. 35.

¹⁰⁸ *ibid*. s. 35-36.

¹⁰⁹ *ibid*. s. 36.

er næringsdrivende og dermed avgiftssubjekt. I eksempelet over er både nettbutikken og plateselskapet næringsdrivende og det må innkreves avgift uavhengig av hvem av dem som regnes som tilbyder av musikk til forbruker.

I formidlingssalg med Bitcoin er forutsetningene annerledes. Forskjellen i tilfellene med Bitcoin er at det er privatpersoner og ikke næringsdrivende innholdsleverandører som er første ledd i tredjepartsavtalen. Tilbyderrollen går i disse tilfellene fra en privatperson som ikke er avgiftssubjekt til en Bitcoin-børs som er avgiftssubjekt, noe som medfører at en ellers avgiftsfri omsetning blir avgiftspliktig. Konsekvensene er et en privatperson som kjøper Bitcoin til en verdi av kr 100 000,- på en børs må betale kr 25 000,- i MVA.

Denne konsekvensen fremstår ikke som tilsiktet i forarbeidene som synes å forutsette at både innholdsleverandør og markeds plass er næringsdrivende. Når anvendelsen av mval § 2-1 (3) på Bitcoin fører til en slik drastisk avgiftsøkning er dette en sterk indikator på at reglene er feil anvendt. Hensikten med bestemmelsen er å løse avgrensingsproblemer avgiftssystemet, ikke å utvide avgiftsgrunnlaget. Forarbeidene viser at reglene er utformet med sikte på en konkret situasjon, nemlig tredjepartsavtaler mellom innholdsleverandør, markeds plass og forbruker. Når situasjonene stiller seg annerledes for Bitcoins situasjon, gir det ikke mening å anvende samme regler. Skatteetaten har ikke gått inn på denne problemstillingen i sin forhåndsuttalelse.

Vilkårene for å definere Bitcoin som en «elektronisk tjeneste» er oppfylt etter en isolert tolkning av ordlyden i mval §, men forarbeidene taler imot en slik forståelse. Både det at bestemmelsene er ment på innholdstjenester og at de medfører utilsiktede konsekvensene når anvendt på Bitcoin taler for at Bitcoin ikke omfattes av elektroniske tjenester. Konklusjonen blir således at Bitcoin ikke er en elektronisk tjeneste.

4 Avsluttende bemerkninger

4.1 Bitcoin som trussel mot Skatteetatens kontrollvirksomhet

Bakgrunnen for Skatteetatens fortolkning av regelverket kan ha sin begrunnelse i at Bitcoins pseudonymitet ses på som en trussel mot skattemyndighetenes etablerte kontrollvirksomhet.¹¹⁰ Skattemyndighetene blir i dag oversendt informasjon om økonomisk aktivitet som gjennomføres via det norske betalingssystemet, og denne informasjon er blitt beskrevet som sentral for skattesystemets effektivitet.¹¹¹ Betaling med Bitcoin går utenom det etablerte bank-systemet og er dermed vanskeligere for skattemyndighetene å kontrollere.

Bruk av Bitcoin er per i dag så lite utbredt at den ikke utgjør en stor trussel mot skattemyndighetenes kontrollvirksomhet.¹¹² Situasjonen kan imidlertid stille seg annerledes dersom bruken blir mer utbredt i fremtiden. Konsekvensene kan være at tredjepartsinformasjon Skatteetaten i dag mottar, i fremtiden vil gi et mindre komplett bilde av viktige skattemessige forhold.¹¹³ Det kan oppstå en oppfatning at Bitcoin er utenfor Skatteetatens kontroll.¹¹⁴ Det kan også åpne for nye muligheter til å drive skatteunndragelse og økonomisk kriminalitet.

Skatteetatens holdning til Bitcoin kan i lys av dette sees på som et forsøk på å kanalisere økonomisk aktivitet vekk fra Bitcoin og inn mot det norske betalingssystemet, i et forsøk på unngå slike problemer. Skattemyndighetene ser i utgangspunktet på slik kanalisering som en viktig oppgave.¹¹⁵

Det er ikke tvil om at utbredt bruk av Bitcoin kan medføre en reell trussel for skattemyndighetenes kontrollvirksomhet. Spørsmålet er om tolkning av merverdiavgiftsreglene er riktig måte å adressere denne trusselen på.

¹¹⁰ Se punkt 1.53 side 11.

¹¹¹ Øverlier (2013) s. 49.

¹¹² Heggstad (2014) s. 13.

¹¹³ Øverlier (2013) s. 47.

¹¹⁴ Heggstad (2014) s. 13.

¹¹⁵ Øverlier (2013) s. 49.

Det fremstår for meg som uheldig å anvende merverdiavgiftsreglene som et middel for å hindre bruk av Bitcoin. Merverdiavgiftsreglenes formål er først og fremst å sikre staten inntekter, og de er utformet med sikte på å oppnå dette målet uten å skape vridninger i økonomien:

«Ved utformingen av merverdiavgiftssystemet er det lagt vekt på at det skal gi minst mulig uheldige vridninger i økonomien samtidig som staten sikres stabile inntekter.»¹¹⁶

Skatteetatens tolkning vil i stor grad skape vridninger i økonomien ved at den gjør et lovlig betalingsmiddel svært ugunstig å anvende. Staten vil heller ikke få noe økt proveny som følge av Skatteetatens tolkning ettersom den er så streng at markedet for Bitcoin ikke vil kunne være levedyktig i Norge. Det vil ikke være noe avgift å innkreve ettersom tolkningen fører til at det ikke vil eksistere noe marked som har avgiftspliktig omsetning. Skatteetatens tolkning strider derfor etter min mening mot overordnede prinsipper i merverdiavgiftsretten.

Det bør også kunne vektlegges at omsetning av Bitcoin i realiteten ikke medfører noe merverdi ettersom det kun er betaling. Ved produksjonen av et f.eks. et møbel vil produktet bli tilført merverdi i hvert ledd: tømmeren lager materialer, befrakteren bringer materialene til et sted der de har høyere markedsverdi, snekkeren gjør materialene om til et møbel, og forhandleren tilbyr et effektivt utsalgssted. Det er merverdien hver aktør skaper i hvert ledd som er gjenstand for merverdiavgift.¹¹⁷ Ettersom Bitcoin er ren betaling vil det ikke skapes en merverdi i hvert ledd, og den hovedsakelige begrunnelsen for avgiften vil ikke være til stedet. Merverdiavgift er en forbrukeravgift, og Bitcoin er som ren betaling ikke utsatt for forbruk

Å følge Skatteetatens tolkning vil i stor grad gjøre Bitcoin ubrukelig som betalingsmiddel og investeringsobjekt. Dette kan i en viss grad sammenliknes med å innføre et forbud mot Bitcoin. Jeg vil argumentere for at en slik avgjørelse er så inngripende at den bør tas etter en mer grundig vurdering av lovgiver. Bitcoin er en ny teknologi og en ny type formuesobjekt, og myndighetene bør være varsomme med å pålegge slik regulering før de har tilegnet seg tilstrekkelig kunnskap om Bitcoin. En grundig gjennomgang i lovavdeling eller Stortinget av Bitcoin sine positive og negative sider kan føre til en bredere forståelse, og gi et bedre grunnlag for å velge egnet regulering. Mange land har hatt slike høringer i sine folkevalgte organ. Hvis Bitcoin etter dette anses som samfunnsskadelig er det anledning for våre folkevalgte representanter til å innføre regler som hindrer bruk av Bitcoin eller til å innføre et generelt

¹¹⁶ Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) s.14.

¹¹⁷ Gjems-Onstad (2014) s. 23.

forbud. Land som Kirgistan, Bangladesh og Taiwan har i større eller mindre grad innført forbud mot Bitcoin.¹¹⁸

Det kan imidlertid hevdes at tyngende regler, som Skatteetatens forståelse av MVA-reglene, kun er til hinder for de lovlydige borgere som vil bruke Bitcoin på legitime måter. De som faktisk bedriver anonym kriminell virksomhet med Bitcoin vil uansett ikke ville forholde seg til regelverket, og vil bruke metoder for å unnsnippe skattemyndighetenes kontroll.

Jeg mener derfor at det bør iverksettes konkrete tiltak som kan nøytralisere Bitcoin som trussel mot skattemyndighetenes kontrollvirksomhet, framfor tiltak som rammer bruk av Bitcoin på en generell basis. En slik alternativ metode for å øke skattemyndighetens kontroll kan være å innføre et lisenskrav for aktører som håndterer Bitcoin og samtidig pålegge dem en plikt til å innberette informasjon om gjennomførte Bitcoin-transaksjoner til skattemyndighetene. Delstaten New York har nylig foreslått en slik «bitlicense».¹¹⁹ Forslaget inneholder også andre tiltak som adresserer bekymringer rundt hvitvasking og forbrukerbeskyttelse.¹²⁰

Etter min oppfatning vil en liknende regulering i Norge vil være en bedre løsning enn den Skatteetaten har valgt. Dersom dette kombineres med utvikling av metoder for sporing av transaksjoner med Bitcoin, vil det kunne føre til avdekking av skatteunndragelser og annen kriminell aktivitet med Bitcoin. Dette kan bidra til å øke den faktiske oppdagelsesrisikoen så vel som den føyte oppdagelsesrisikoen. Undersøkelser har vist at det er mulig å kartlegge transaksjoner med Bitcoin og dermed avdekke kriminell aktivitet.¹²¹ Amerikansk politi har også hatt suksess med etterforskning av Bitcoin-relatert kriminalitet noe som har blitt vist ved velkjente Silk Road sakene.¹²²

I en utgave av Skatteetatens analysenytt uttales det at en fremgangsmåte med fokus på tilegnelse av kunnskap og utvikling av nye innovative løsninger, er den beste måten Skattemyndighetene kan møte de utfordringer Bitcoin kan medføre.¹²³ Jeg har gitt eksempler på noen løsninger, men det finnes utvilsomt flere. Bitcoins offentlige blokk-kjede innebærer at transaksjoner teoretisk sett er mer transparente enn i tradisjonelle banksystem, noe skattemyn-

¹¹⁸ Wikipedia (2014).

¹¹⁹ New york state department of financial services (2014).

¹²⁰ *ibid.* s. 35.

¹²¹ Meiklejohn (2013) s. 12.

¹²² Kleiman (2013) s. 61.

¹²³ Heggstad (2014) s. 13.

dighetene med riktig kunnskap kan benytte seg av.¹²⁴ Jo raskere skattemyndighetene begynner med dette arbeidet, jo bedre vil de være rustet til å møte fremtidens utfordringer.

¹²⁴ Deloitte (2013) s. 3.

Litteraturliste

Norsk litteratur

- Andersen (2005) Andersen, Mads Bryde. *It-retten*. 2.utgave. (2005).
- Gjems-Onstad (2014) Gjems-Onstad, Ole. *Merverdiavgift i et nøtteskall*. 9.utgave. (2014).
- Larsen (2007) Larsen, Frode Heggdal & Larsen, Trond. *Finansielle tjenester og merverdiavgift*. (2007).
- Zimmer (2009) Zimmer, Frederik. *Lærebok i skatterett*. 6. utgave. (2009).

Forarbeider

- Ot.prp. nr. 2 (2000-2001) Om lov om endringer i lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift.
- Prop. 1 LS (2010-2011) Proposisjon til Stortinget, (forslag til lovvedtak og stortingsvedtak).
- Prop. 117 L (2010–2011) Endringer i merverdiavgiftsloven mv. (ny og enkel registrerings- og rapporteringsordning for tilbydere som leverer elektroniske tjenester fra utlandet).
- Prop. 139 L (2010-2011) Endringer i betalingsystemloven og finansieringsvirksomhetsloven mv. (gjennomføring av EØS-regler som svarer til direktiv 2009/44/EF og direktiv 2009/110/EF).

Tolkningsuttalelser

- Finansdepartementet (2001) Finansdepartementet. *Tolkningsuttalelse av 15. juni 2001 om merverdiavgiftsunntaket for omsetning av finansielle tjenester.* (2001).
<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Stoltenberg-I/fin/Andre-dokumenter/Brev/2001-3/fortolkningsuttalelse-om-verdiavgifts.html?id=102446>
- Skatteetaten (2013) Skatteetaten. *Bruk av bitcoin – skatte- og avgiftsmessige konsekvenser, prinsipputtalelse.* (2013).
<http://www.skatteetaten.no/no/Radgiver/Rettskilder/Uttalelser/Prinsipputtalelser/Bruk-av-bitcoins--skatte--og-avgiftsmessige-konsekvenser/>
- Skatteetaten (2014) Skatteetaten. *Merverdiavgiftshåndboken.* 10. utgave. (2014).

Avhandlinger

- Blundell-Wignall (2014) Blundell-Wignall, Adrian. Organization for Economic Co-operation and Development, *The Bitcoin Question: Currency versus Trust-less Transfer Technology.* (2014).
<http://www.oecd.org/daf/fin/financial-markets/The-Bitcoin-Question-2014.pdf>
- Boehm (2014) Boehm, Franziska...[et al.]. *Bitcoin: A first legal analysis – With reference to German and US-American law.* (2014).
http://fc14.ifca.ai/bitcoin/papers/bitcoin14_submission_7.pdf
- Grindberg (2011) Grindberg, Ruben. *Bitcoin: An Innovative Alternative Digital Currency.* (2011).
<http://hstlj.org/wp-content/uploads/2011/12/8-Grinberg-159-208.pdf>
- Kleiman (2013) Kleiman, Jared A. *Beyond the Silk Road: Unregulated Decentralized Virtual Currencies Continue to Endanger US National Security and Welfare.* (2013).
<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1055&context=nslb>

- Meiklejohn (2013) Meiklejohn, Sarah... [et al.] *A Fistful of Bitcoins: Characterizing Payments Among Men with No Names*. (2013).
<http://cseweb.ucsd.edu/~smeiklejohn/files/imc13.pdf>
- Nakamoto (2009) Nakamoto, Satoshi. *Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system*. (2009).
<https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
- Nuth (2007) Nuth, Maryke Silalahi. *Making sense of digital cash*, Yulex. (2007).
http://www.jus.uio.no/ifp/om/organisasjon/seri/forskning/publikasjoner/yulex/Yulex_2007.pdf
- Vandezande (2014) Vandezande, Niels. International journal of information and law technology. *Between bitcoins and mobile payments: will the European commission's new proposal provide more legal certainty?* (2014).
<http://ijlit.oxfordjournals.org/content/early/2014/03/26/ijlit.eau003.full.pdf+html>
- Yermack (2013) Yermack, David. The National Bureau of Economic Research. *Is Bitcoin a real currency? An economic appraisal*. (2013).
<http://online.wsj.com/public/resources/documents/NBER.pdf>
- Øverlier (2013) Øverlier, Hanne ...[et al.] Skattedirektoratet, Analyse-nytt 2/2013, *Digital handelslekkasje gir skatteetaten nye utfordringer*. (2013).
http://www.skatteetaten.no/upload/PDFer/Skatteetatens_analysenytt/Digital_handelslekkasje.pdf

Rapporter

- Congressional research Service (2013) Congressional research service. *Bitcoin: Questions, answers and analysis of legal issues*, (2013).
<http://fas.org/sgp/crs/misc/R43339.pdf>
- European Central bank (2012) European central bank, *Virtual currency schemes*. (2012).
<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>

The Law Library
of congress (2014)

The Law Library of Congress. *Regulation of Bitcoin in Selected Jurisdictions*. (2014).

<http://www.loc.gov/law/help/bitcoin-survey/regulation-of-bitcoin.pdf>

Deloitte (2013)

Deloitte Center for Financial Services. *Bitcoin: The new gold rush?* (2013).

<http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/financial-services/us-fsi-bitcoin-the-new-gold-rush-031814.pdf>

JP Morgan (2014)

JP Morgan, *The audacity of bitcoin, Risks and opportunities for corporates and investors*. (2014).

<https://ultra-coin.com/images/Coins/206481948-JPM-the-Audacity-of-Bitcoin.pdf>

EU rettskilder

(EF) Nr. 1777/2005

Rådets forordning (EF) Nr. 1777/2005 af 17. oktober 2005 om foranstaltninger til gennemførelse af direktiv 77/388/EØF om det fælles merværdiafgiftssystem.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005R1777&from=DA>

Official journal of
The European Union (2014)

Official journal of the European Union, *Request for a preliminary ruling from the Högsta förvaltningsdomstolen (Sweden) lodged on 2 June 2014 - Skatteverket v David Hedqvist*. (2014).

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62014CN0264&from=EN>

Rådets direktiv 2006/112/EF

Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0112&from=EN>

Rådets direktiv 2009/110/EF

Europa-parlamentets og rådets direktiv 2009/110/EF af 16. september 2009 om adgang til at optage og udøve virksomhed som udsteder af elektroniske penge og tilsyn med en sådan virksomhed, ændring af direktiv 2005/60/EF og 2006/48/EF og ophævelse af direktiv 2000/46/EF.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:267:0007:0017:DA:PDF>

Utenlandske rettskilder

- Commisson des Finances (2014) Commisson des Finances, Regulation & innovation: Public authorities and the development of virtual currencies, (2014).
<http://www.senat.fr/rap/r13-767/r13-767-syn-en.pdf>
- Hm Revenue & Customs (2014) Hm Revenue & customs, Revenue & Customs Brief 09/14 Tax treatment of activities involving Bitcoin and other similar cryptocurrencies, (2014).
<https://www.gov.uk/government/publications/revenue-and-customs-brief-9-2014-bitcoin-and-other-cryptocurrencies/revenue-and-customs-brief-9-2014-bitcoin-and-other-cryptocurrencies>
- Maksu Tolliamet-ja (2013) Maksu Tolliamet- ja. Maksustamine Bitcoin'idega kauplemisel. (2013).
<http://www.emta.ee/index.php?id=35227>
- The New York Department of Financial Services (2014) The New York State Department of Financial Services. *Proposed bitlicence regulatory framework for virtual currency firms.* (2014).
<http://www.dfs.ny.gov/about/press2014/pr1407171-vc.pdf>
- Schaffler (2013) Frank Schaffler & Hartmut Koschyk, *Ihre Schriftliche Frage Nr. 409 für den Monat Juli 2013.* (2013).
http://www.frank-schaeffler.de/wp-content/uploads/2013/08/2013_08_07-Antwort-Koschyk-Bitcoins-Umsatzsteuer.pdf
- Service Public Fédéral Finances (2014) Service Public Fédéral FINANCES, Concerne: Régime TVA des «bitcoins, litecoins, dogecoins,...» (Moyens de paiement virtuel) Dossier de M. André POWROZNIK (belgacoin.com), BE 0560.665.542. (2014).
<http://www.bitcoin.fr/post/L-administration-belge-se-penche-sur-Bitcoin>
- Skatterättsnämnden (2013) Skatterättsnämnden. *Mervärdeskatt: Handel med bitcoins.*(*dnr 32-12/I*). (2013).
<http://skatterattsnamnden.se/skatterattsnamnden/forhandsbesked/2013/forhandsbesked2013/mervardesskatthandelmedbitcoins.5.46ae6b26141980f1e2d29d9.html>

Avisartikler

- Shaughnessy (2011) Shaughnessy Haydn – Forbes. *Solving the \$190 billion Annual Fraud Problem*. (2011).
<http://www.forbes.com/sites/haydnshaughnessy/2011/03/24/solving-the-190-billion-annual-fraud-scam-more-on-jumio/>
- Andreessen (2014) Andreessen, Marc – New York times. *Why bitcoin matters*. (2014).
<http://dealbook.nytimes.com/2014/01/21/why-bitcoin-matters/>

Lover

- 2009 2009 Lov om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven) av 19. juni 2009 nr. 58
- 1985 1985 Lov om Norges Bank og pengevesenet mv. (sentralbankloven) av 24. mai 1985 nr. 28.
- 1999 1999 Lov om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) av 25. juni 1999 nr. 46.
- 2002 2002 Lov om e-pengeforetak av 13. desember 2002 nr. 74 [OPPHEVET].
- 1988 1988 Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) av 10. juni 1988 nr. 40
- 1997 1997 Lov om verdipapirhandel av 19.juni nr. 79. [OPPHEVET].
- 2007 2007 Lov om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) av 29.juni 2007 nr. 75.
- 1996 1996 Lov om sikringsordninger for banker, forsikringsselskaperens garantiordninger og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner (Banksikringsloven) av 06. desember 1996 nr. 75.

Norsk Rettspraksis

Rt. 1990 s. 958.

Rt. 1990 s. 1293.

Rt. 2005 s. 577.

Anent

Bitpay (2014)

Bitpay (2014).
<https://bitpay.com/>

Capaciolli (2014)

Capaciolli, Stefano. *VAT & Bitcoin – Are Bitcoin exchange transactions exempt from the VAT directive?* (2014).
<http://delilawblog.wordpress.com/2014/06/24/vat-bitcoin-are-bitcoin-exchange-transactions-exempt-from-the-vat-directive/>

Coinbase (2014)

Coinbase. *About.* (2014).
<https://www.coinbase.com/about>

Coindesk (2014)

Coindesk. *Bitcoin price index chart.* (2014).
<http://www.coindesk.com/price/>

Coinmarketcap (2014)

Coinmarketcap. *Crypto-Currency Market Capitalizations.* (2014).
<http://coinmarketcap.com/>

Finanstilsynet (2013)

Finanstilsynet. *Advarsel til forbrukere – Informasjon om virtuelle valutaer.* (2013).
http://www.finanstilsynet.no/no/Artikkelarkiv/Aktuelt/2013/4_kvartal/Advarsel-til-forbrukere---informasjon-om-virtuelle-valutaer/

Johnsen (2013)

Johnsen, Sigbjørn. *Svar på spm. 1153 fra stortingsrepresentant Ketil Solvik-Olsen, Frp.* (2013).
<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fin/svar-til-stortinget/brev-til-stortinget/2013/svar-pa-spm-1153-fra-storingsrepresentanta.html?id=723633>

Norges Bank (2014)

Norges Bank, *Ugyldige sedler og mynter*. (2014)

<http://www.norges-bank.no/Sedler-og-mynter/Ugyldige-sedler-og-mynter/>

Weding (2014)

Weding, Christina. Högsta förvaltningsdomstolen. *Svar på spørsmål per e-post*. (20.11.2014).

Wikipedia (2014)

Wikipedia. *Legality of Bitcoin by country*. (2014).

http://en.wikipedia.org/wiki/Legality_of_Bitcoin_by_country